

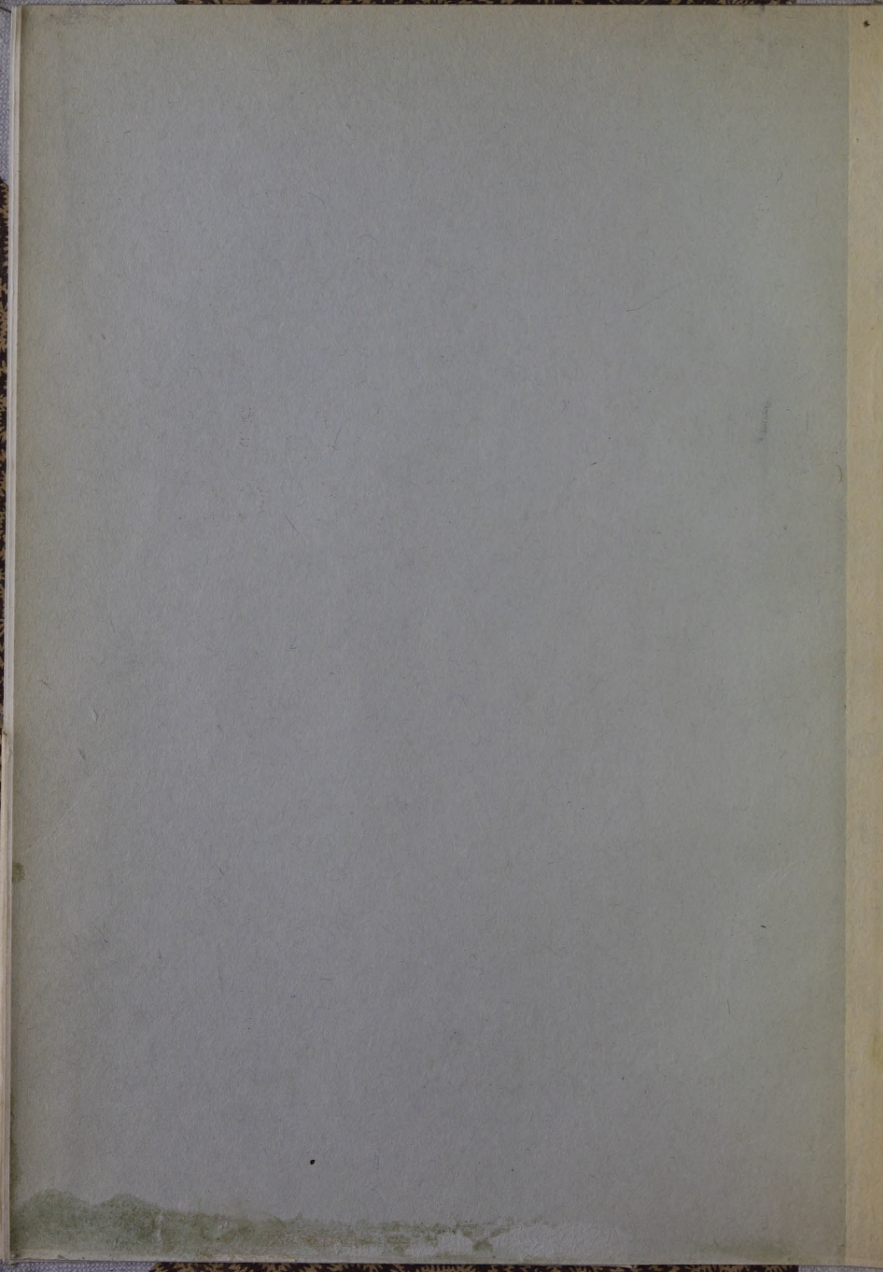
15
9(Λ)2

PROPAGANDISTA UN AĢITĀTORA BIBLIOTĒKA

PADOMJU LATVIJAS ATDZIMŠANAS CEĻŠ

POLITISKO RAKSTU APGĀDS
RĪGĀ 1945

9(1)23

PROPAGANDISTA UN AĢITĀTORA BIBLIOTĒKA

304

PADOMJU LATVIJAS ATDZIMŠANAS CEĻŠ

60. 2

Latvijas bibliotēka
Inv. 589.112

POLĪTISKO RAKSTU APGĀDS
RĪGĀ 1945

Maksā 2 rbļ.

Nr. JT 00201. Parakstīta iespiešanai 1945. g. 6. februārī.
Papīra formāts 75×103 cm. Metiens 10.000. Lokšņu skaits 5.
Iespiesta VAPP tipografijā Nr. 3. — 326.

J. KALNBĒRZIŅŠ

LK(b)P Centrālās Komitejas sekretārs

ATDZIMŠANAS UN UZPLAUKUMA CEĻŠ

Jauno 1945. gadu Padomju Savienības tautas sagaida laikā, kad mūsu varonīgā Sarkanā Armija gūst vislielākās uzvaras pār mūsu Tēvzemes ienaidniekiem. Ar Sarkanās Armijas un Padomju Savienības tautu varonīgajām pūlēm mūsu zeme iztīrīta no vācu fašistiskajiem iebrucējiem. Padomju valsts robeža, ko fašistu karapūļi nodevīgi pārkāpa 1941. gada 22. jūnijā, atjaunota visā garumā no Melnās līdz Barenca jūrai. Kara darbība tagad pārcelta uz hitleriskās Vācijas teritoriju.

Sarkano Armiju, kas veiksmīgi pilda savu pienākumu pret Dzimteni un nenogurstot dragā ienaidnieku, pašreizēdīgi atbalstīja un atbalsta no aizmugures visa mūsu zeme, visas Padomju Savienības tautas. „Sarkanās Armijas spēkus,“ saka biedrs Staļins, „daudzkārt pavairo saskaņotais darbs padomju aizmugurē. Strādnieki, kolchoznieki, inteligence godam izpilda savu pienākumu pret Dzimteni, varonīgi pārvar kara laika grūtības, nepārtraukti apgādā Sarkano Armiju ar apbruņojumu, municiju un pārtiku. Padomju saimniecība nepārtraukti kāpina savus spēkus un sniedz frontei arvien pieaugošu palīdzību.“

It sevišķi iezīmīgs, patiesi varonīgs aizgājušais gads ir Padomju Latvijas darba ļaudīm. 1944. gada septembrī un oktobrī Sarkanā Armija guva Baltijā izcilu uzvaru, sakaujot galīgi vācu kara-

spēku pie Tallinas un Rīgas un iztriecot viņu no Baltijas. Šīs lielās uzvaras rezultātā atbrīvoja Padomju Latvijas lielāko daļu. Vairāk nekā 30 vācu divīziju atgrieztas no Prūsijas un iežņaugtas spīlēs starp Tukumu un Liepāju, kur Sarkanā Armija tās veiksmīgi nobeidz.

Rezumējot 1944. gada rezultātus, mēs tāpēc pirmos mīlestības, sveiciena un dziļas pateicības vārdus no visas sirds sūtām varonīgajai Sarkanajai Armijai, lielajai krievu tautai un mūsu mīļotajam vadonim, skolotājam un draugam biedram Staļinam, kas atdevis latviešu tautai brīvību un laimi. To brālīgo palīdzību, ko mums sniedza un kā rezultātā ienaidnieka kaņapūļus iztrieca no Latvijas lielākās daļas, mūsu tauta nekad neaizmirsīs.

Vācu fašistiskie okupanti kopš pirmajām kara dienām vērsa visu savu kara tehniku pret Padomju Latvijas mierīgajiem iedzīvotājiem, sējot nāvi un postu. It visur, kur kāju spēra vācu karēivis, skanēja vaidi un valdīja nāves šausmas.

Kāpēc vācieši nāca mūsu zemē?

Viņi saka, ka esot nākuši nodibināt „jauno kārtību“. Bet kas gan tā ir par jauno kārtību, ko ar asinīm, uguni un tēraudu dibinājuši vācieši?

Katrs latvietis tagad labi zina, ko nesa vācieši ar saviem durkļiem. Nākdami uz Latviju, hitleriskie bandīti dzinās pēc viena mērķa — pārvērst Padomju Latviju vācu kolonijā, vācu izdaudzintajā Ostlandē. Lai sasniegtu savu mērķi, viņi par līdzekli izraudzījās latviešu valsts pilnīgu iznīcināšanu, latviešu nacionālās kultūras un mākslas pilnīgu iznīdēšanu, latviešu tautas vienas daļas fizisku iznīcināšanu un otras nospiešanu verdzībā. Vācieši paši atklāti runāja un rakstīja par to. Un ne tikai runāja un rakstīja, bet ar trulo vācu pedantismu arī realizēja to dzīvē.

Tauta nekad neaizmirsīs vācu fašistisko iebrucēju baigos briesmu darbus Padomju Latvijā. Pēc dokumentiem un materiāliem, ko saņēmusi Republikas ārkārtējā komisija, redzams, ka vācieši vairāk nekā trijos savas valdīšanas gados Latvijā fiziski iznīcinājuši — nošāvuši, nomērdējuši badā, nosmacējuši, dzīvus aprakuši — ap vienu miljonu pilnīgi nevainīgus padomju pilsoņus. Rīgā un tās apkārtnējos mežos vien fašisti nogalinājuši 400.000 cilvēku. Daugavpilī un tās apkārtnē iznīcināti vairāk nekā 175.000 padomju cilvēku.

Simtiem tūkstošu cilvēku hitlerieši ar varu aizzinuši uz Vāciju verdzībā. Vārdu sakot, vācieši īsā laikā iznīcināja gandrīz pusi Padomju Latvijas iedzīvotāju. Lūk, ko nozīmē fašistiskās Vācijas „jaunā kārtība“.

Milzīgus zaudējumus okupanti nodarījuši arī republikas tautsaimniecībai, iznīcinādami valsts ražošanas spēkus — rūpniecību un transportu.

Vācu Ostlandē nebija vajadzīga attīstīta rūpniecība. Un fašisti sistematiski grāva un iznīcināja mūsu fabrikas, rūpnīcas un uzņēmumus. Republikā vārda tiešā nozīmē nav nevienas ražošanas nozares, kam okupanti nebūtu nodarījuši milzīgus zaudējumus.

Piemēra pēc minēsim Ķeguma spēkstaciju. Tūkstošiem mūsu tautas darba rūķu četrus gadus cēla to. Daugavas kailajos krastos viņi uzcēla veselu pilsētu, iekala upes straujos ūdeņus betonā un tēraudā un piespieda tos darbināt varenas turbīnas. Ķegums deva vairāk nekā 50.000 kilovatu enerģijas, atrisinādams Padomju Latvijas elektrofikācijas problēmu.

Spēkstacijas varenie transformātori deva elektrību ne tikai pilsētām, bet arī lauku sētām republikas vistālākajos stūrīšos. Spēkstacija darbināja

gandrīz visas Latvijas rūpniecības mehanismu, apgādāja ar elektrisko gaismu ielas, mājas, iestādes, pilsētu transportu.

Vācieši savas varas laikā barbariski apgājās ar šo mūsu tautas lielāko būvi, mežonīgi ekspluatēja spēkstaciju. Atkāpdamies zem Sarkanās Armijas triecieniem, okupanti pilnīgi sagrāva Ķegumu, spridzināja ģenerātorus, turbīnas, transformātorus, sabojāja dambi.

Vācieši tā rīkojās visur.

Piemēra pēc minēsim lauksaimniecību. Okupantu politika šeit bija virzīta uz to, lai lielum lielo zemnieku daļu aplaupītu un ieigrūztu nabadzībā. Likums par zemi, ko reālizēja Padomes 1940./41. g., piepildīja bezzemnieku un sīkzemnieku sensenos sapņus. Tika likvidēta lielā ne taisnība, kad nelielai budžu un turīgo zemnieku saujīņai piederēja ārkārtīgi daudz zemes, un tai pašā laikā lielākajai daļai darba zemnieku bija laupīta iespēja lietot zemi. Zemes likuma rezultātā vairāki desmiti tūkstošu zemnieku pirmo reizi dabūja zemi un visu nepieciešamo tās kultūrālai apstrādāšanai.

Vācu fašistiskie okupanti atņēma zemniekiem zemi, ko tiem bija devusi padomju vara. Uz laukiem atkal sāka saimniekot budzis un muižnieks, nodibinot nežēlīgu vergu lauku iekārtu. Okupanti pilnīgi izpostīja un izlaupīja visas 50 1940. gadā nodibinātās mašīnu un traktoru stacijas, 517 zirgu un mašīnu iznomāšanas punktus, 34 padomju saimniecības. Visu inventāru un iekārtu vācieši izlaupīja, pārdeva vai arī aizveda uz Vāciju.

Pats par sevi saprotams, ka tāda vāciešu saimniekošana nevarēja nenovest pie pagrimuma lauksaimniecību un tās pamatnozari — lopkopību, pie tīrumu auglības un ražības krasas pazemināšanās.

Tā trīs gados sējumu kopplatība Latvijā samazinājusies par 25%, bet āboliņa sējumu platība par 40%. Lauksaimniecības ražība samazinājusies uz pusi. Krasi samazinājies lopu skaits — zirgu un liellopu par 50%, cūku par 60%. Siklopi un mājputni gandrīz pilnīgi iznīcināti.

Būdami latviešu nacionālās kultūras nāvīgākie ienaidnieki, okupanti izpostīja visas kultūras iestādes republikā. Viņi līdz pamatiem nodedzināja tādu pieminekli kā Jelgavas pili. Latvijas valsts universitāti — tautas lolojumu — vācieši pārvērtā par kaktu iestādi. Viņi pat atņēma tai tās nosaukumu. Universitātes zinātniskos rakstus iespieda tikai vācu valodā. Valsts konservātorijas ēku vācieši izlietoja kaŗa slimnīcai. Visus republikas labākos profesorus un zinātniekus terorizēja, zaimoja un apspieda. Daudzus no viņiem nošāva, vai arī fašisti tos ar varu aizveda uz Vāciju. Simtiem skolas mūsu republikā atņēma bērniem un pārvērtā par kazarmām vācu kareivjiem.

Vācieši pastrādāja daudz zvēribu. Daudz ko viņi izpostīja un iznīcināja. Kad mēs par to runājam, tad tomēr nedrīkstam aizmirst, ka hitleriešiem, reālizējot savu bandītisko programmu, ne mazums palīdzēja dzimtenes nodevēji, latviešu tautas briesmīgākie ienaidnieki — vietējie buržuaziskie nacionālisti. Noslepkavoto un nomocīto padomju ļaužu miljona vidū ir ne viens vien tūkstotis cilvēku, ko nožņaugušas un nošāvušas vietējo buržuazisko nacionālistu rokas.

Nožēlojamā nicināmo un zemisko nodevēju saujīņa, kas savā laikā bija pārdevusies baltgvardiem (Bangerskis — viens no vācu satrapiem Latvijā, — pilsoņu kaŗā bija dedzīgs kolčakietis), lūkoja saukties par vietējo pašpārvaldi. Ar viņu palīdzību vācieši smacēja latviešu tautu, bieži vien ar

viņu rokām izpildot nāves sodus un nošaušanas. Tie ir viņi, latviešu vāciskie nacionālisti, kas palīdzēja okupantiem to asiņainajos briesmu darbos, kas palīdzēja slepkavot un nogalināt labākos latviešu tautas ļaudis. Tie ir viņi — nicināmie dzimtenes ienaidnieki, kas palīdzēja vāciešiem piekopt viņu cilvēknīdēju propagandu, uzrīdot vienu nāciju otrai, izplatīdami melus par lielo krievu tautu, par Padomju Savienību. Tāpēc, kad mēs runājam par vācu okupācijas seku likvidēšanu, vienmēr vajag atcerēties, ka nesaudzīga cīņa pret buržuaziskajiem nacionālistiem un viņu atmaskošana ir viens no mūsu vissvarīgākajiem uzdevumiem. Vienmēr un visur, iztīrot zemi no vācu fašistiskā mēra, vajag ar visām saknēm iznīdēt smirdīgo fašistu elpu. Līdz pamatiem vajag iznīdēt nacionālā naida sēklu, ko sējuši vācieši, pilnīgi atjaunot to ciešo tautu draudzību, kas plauka Padomju Latvijā pirms kara.

Zem Sarkanās Armijas triecieniem mūkot, hitlerieši atstāj ne tikai mīnas mājās. Viņi atstāj arī savu aģentūru buržuazisko nacionālistu izskatā, maskējot savu patieso seju. To mēs nedrīkstam aizmirst. Nesaudzīgi atmaskot fašistiskos aģentus, lai viņi tērptos kādā togā tērpdamies, — tas ir katra godīga patriota pienākums, kam dārgas Padomju Dzimtenes intereses.

Latviešu tauta nepadevās ienaidniekam. Tā nesekoja arī nožēlojamai buržuazisko nacionālistu saujiņai. Viņas ceļš kopā ar lielo krievu tautu, ar Padomju Savienību. Viņa kopā ar visām citām mūsu tautām cēlās ar visu krūti sargāt savas sociālistiskās Dzimtenes godu, brīvību un neatkarību. Latvijas labākie dēli jau pirmajās Tēvijas kara dienās aizgāja Sarkanās Armijas rindās cīnīties ar ieročiem rokās pret ienaidnieku. Dau-

dzās jo daudzās asiņainās kaujās piedalījās Latviešu korpusa pulki, kas apvijuši savus kaujas karogus ar nevīstošu slavu. Viņi drosmīgi izturēja kaujas kristības pie Maskavas un tagad kopā ar citām Sarkanās Armijas daļām veiksmīgi dragā fašistiskā karaspēka atliekas Kurzemē.

Gods un slava viņiem visā tautā!

Daudz ļauna mums nodarījuši vācieši. Daudz dziļu brūču situši mums okupanti. Daudz vajadzēs strādāt, lai pilnīgi likvidētu vācu okupācijas sekas. Bet atskatoties uz noiето ceļu un dodot īsu kopsavilkumu tam, kas padarīts, var ar pilnīgu pārlicību teikt, ka Latvijas darba ļaudis Ļeņina-Staļina partijas vadībā ātri atjaunos visas tautsaimniecības nozares.

Partijas, padomju, saimnieciskās un arodorganizācijas kopš pirmajām atbrīvošanas dienām, sākumā atsevišķās pilsētās un ciemos Latvijā, vēlāk republikas galvaspilsētā Rīgā, — daudz uzmanības veltīja rūpniecības atjaunošanas jautājumiem. Un tas ir pareizi, jo bez modernas industrijas nevar sasniegt nekādu tautsaimniecisku uzplaukumu. Šai laikā paveikts daudz. Pietiek norādīt, ka trīs, četros mēnešos republikas astoņi galvenie tautas komisāriāti ievadījuši darbā 314 uzņēmumus un sagatavoti vēl 129 uzņēmumi, kurus attur stāties darbā tikai elektroenerģijas trūkums. Jau atjaunotas un laistas darbā vairākas nelielas elektrostacijas, darbam gatavojas vēl 9 elektrostacijas. Sekmīgi rit mūsu galveno, lielāko uzņēmumu — VEF un Vairoga — atjaunošana. Ķeguma spēkstacijas atjaunošana kļuvusi par visas Latvijas darba ļaužu sirdslietu. Šī celtniecība pasludināta par visas tautas uzdevumu.

Paraugu sava pienākuma cildenai pildīšanai Dzimtenes priekšā rāda mūsu republikas galvas-

pilsētas Rīgas darba ļaudis. Viņi īsā laikā atjauno pilsētas saimniecību, sagatavo dzīvokļus, nevērojot nekādas grūtības.

Pats galvenais, ko vajag atzīmēt un kas dod mums pilnīgu pārliecību, ka visi uzdevumi mūsu republikas rūpniecības un pilsētu saimniecības pacelšanā tiks sekmīgi atrisināti, — ir tas, ka fabriku, rūpnīcu, uzņēmumu un komūnālās saimniecības atjaunošanā aktīvi piedalās visplašākie darblaužu slāņi, mūsu inženieri, meistari, strādnieki, kalpotāji, piedalās visa mūsu industrijas un pilsētu saimniecības darbinieku daudzu tūkstošu armija.

Lauksaimniecības nozarē mēs arī stipri esam virzījušies uz priekšu. Tās atjaunošanu mēs sākam, reālizējot likumu par zemi. Te par pašu galveno pagājušā laikā jāuzskata tas, ka mēs atdevām un no jauna piešķīrām zemi 35.000 kalpiem, bezzemniekiem un sīkzemniekiem, nododot viņiem kopplatībā 265.000 hektarus zemes. Bez tam nodibināts Valsts zemes fonds ar 450.000 hektariem. No tā redzams, ka daudzi tūkstoši Padomju Latvijas zemnieku savā personīgajā pieredzē iepazinuši un izjūt padomju valsts rūpes, personīgi pārliecinājušies par Ļeņina-Staļina partijas politikas pareizību lauksaimniecības jautājumos. Bet tā ir svarīga lieta. Un mēs redzam, ka uz partijas un padomju varas rūpēm darba zemnieki atbild, ar uzviju izpildot labības sagādes plānus, cenzdamies visādi palīdzēt Sarkanajai Armijai.

Mūsu zemnieku patriotisms nodrošināja valsts uzdevumu izpildi par labības sagādi. Savienības valdības Latvijas PSR noteiktais valsts labības nodevu plāns pilnīgi izpildīts. Līdz ar to mūsu darba zemnieki izpildījuši pirmo uzdevumu, norē-

ķinājušies ar valsti un ieguldījuši savu daļu uzvaras lietā.

Labības nodošana valstij un Sarkanās Armijas fonda radišana turpinās. Sekojot Ilūkstes apriņķa Dmenes pagasta zemnieku aicinājumam, zemnieki nodod virs valsts nodevu plāna Sarkanās Armijas fondā labību, kartupeļus, gaļu un citus pārtikas produktus. Zemnieki apriņķu lielākajā daļā pašaižliedzīgi strādā, malku sagatavojot, remontējot dzelzceļus, būvējot tiltus.

Tomēr der piemetināt, ka ne visos apriņķos un pagastos zemes piešķiršana un valsts nodevu izpilde norit ātri un bez kļūdām. Rīgas, Cēsu un Rēzeknes apriņķī tūkstošiem zemnieku pieprasījumu par zemes piešķiršanu guļ neizšķirti. Daudzas pagastu komisijas nav ierādījušas jaunajiem saimniekiem zemi dabā, nav noteikušas zemes gabalu robežas, nav izsniegušas aktus par zemes piešķiršanu mūža lietošanā. Zemes banka vēl ļoti gausi izsniedz pabalstus jaunajiem saimniekiem lopu, inventāra, sēklu un būvmateriālu iegādei.

Šur tur zemes organos un zemes komisijās iespiedušies mums sveši ļaudis un bremzē likuma par zemi reālizēšanu. Ne visas partijas organizācijas dod tiem pietiekami noteiktu un nesaudzīgu pretsitienu.

Jānorāda vēl uz vienu lauksaimniecības nozari, ko mēs atjaunojam, atjaunosim nenogurstot un straujos tempos. Tā ir vāciešu izpostīto mašīnu un traktoru staciju un mašīnu un zirgu iznomāšanas punktu atjaunošana, jo no to darba lielā mērā atkarāsies pavasara sējas darbu panākumi. Zināmi pozitīvi rezultāti jau sasniegti. Patlaban 13 atbrīvotos apriņķos atjaunotas un darbu uzsākušas 38 mašīnu un traktoru stacijas un 358 mašīnu un zirgu iznomāšanas punkti. Visās šajās

stacijās un punktos pilnīgi sakomplektēti speciālistu un strādnieku kadri. Atbrīvojās mašīnu un traktoru stacijās savākti un atjaunoti simtiem traktoru, 159 traktoru arkli, 147 komplicētas kuļammašīnas un daudz cita lauksaimniecības inventāra.

Republikā notiek arī ievērojams darbs kultūras un mākslas iestāžu atjaunošanā. Rīgā atklāta un sākusi darboties Latvijas valsts universitāte, Lauksaimniecības akadēmija, Mākslas akadēmija, Valsts konservātorija un divi skolotāju institūti. Visur atjauno arī skolas, tautas namus, teātrus un kino. Pietiek norādīt, ka republikā patlaban darbojas ap 1200 skolu, kuņās mācās ap 200.000 skolnieku. Tikai Rīgā vien vācieši slēdza vairāk nekā 60 skolu un nodeva tās kazarmām. Visas tās atjaunotas un tur jau bērni sākuši mācīties.

Nosprausta un tiek realizēta plaša programma speciālistu kadru un masu profesiju strādnieku pārkvalificēšanai. Šā darba vēriens un apmēri pieaug ar katru dienu.

Pirmajā sākumā mūsu darbā bez šaubām ir daudz kļūdu, aplamību un trūkumu. Mūsu kadriem viss jādara no jauna, lai gan daudziem no viņiem nav pietiekamas pieredzes saimnieciskajā un partijas celtniecībā. Mūsu uzdevums — iemācīties kļūdas ātri izlabot un novērst.

Padomju Latvijas pilsētās un ciemos valda celtniecības sajūsma. Republika atdzimst. Uz visiem laikiem pagājuši vairāk nekā trīs gadi fašistiskās okupācijas tumsas.

Sarkanās Armijas atbrīvotā, ap lielo Ļeņina-Staļiņa partiju saliedētā Latvijas tauta attīstīs savus spēkus, spējas un talantus brālīgā sadraudzībā ar lielās Padomju Dzimtenes citām tautām.

Tas ir Padomju Latvijas atdzimšanas ceļš, uzplaukuma ceļš.

J. KALNBĒRZIŅŠ

LK(b)P Centrālās Komitejas sekretārs

NOTEIKTI UN ĀTRI IZPILDĪT LIKUMU PAR ZEMI

Padomju varas un boļševiku partijas pirmais solis pēc Latvijas atbrīvošanas no vācu fašistu okupantiem bija atjaunot darba zemniecības dzimtās tiesības uz zemi. Ar Latvijas PSR Augstākās Padomes III sesijas lēmumu zeme atdota zemniekiem. Sesija papildināja arī 1940. g. pieņemto likumu par zemi ar būtiskiem grozījumiem, kas izriet no pārmaiņām politiskajā stāvoklī, kas radušās Sarkanās Armijas uzvaru rezultātā pār vācu okupantiem. Sesija nolēma ieskaitīt valsts zemes fondā to personu zemi, kas labprātīgi aizgājušas līdzī vāciešiem, kā arī atgriezumus no hitlerisko iebrucēju aktīvo atbalstītāju saimniecībām. Tādā kārtā palielinās valsts zemes fonda platība, kas atļauj pilnīgāk apmierināt darba zemniecības prasības pēc zemes. Sesija palielināja arī to zemes gabalu platību, ko saņem kalpi, bezzemnieki un nabadzīgie zemnieki. Viņi tagad var saņemt saimniecības līdz 15 ha, kas ir pilnīgi pietiekami, lai nodrošinātu pārtikušu dzīvi ikvienai zemnieka ģimenei.

Latvijas darba zemniecība ar lielu pacilātību uzņēma likumu par zemi. Zemes komisijās ienāca un ienāk tūkstošiem kalpu, bezzemnieku un nabadzīgo zemnieku pieprasījumi pēc zemes. Saņemdami zemi, zemnieki izsaka siltu pateicību Sarkanajai Armijai un padomju varai.

Ilūkstes apriņķa Sventes pagasta zemes komisija atdeva kalpam Vasiļijam Šerstobajam vāciešiem līdzī aizbēgušā hitleriešu atbalstītāja saimniecību.

— Tagad dzīvošu kā cilvēks. Liels paldies padomju varai un biedram Staļinam, — saka b. Šerstobajs.

— Man vairāk nevajadzēs iet par kalpu, un par šo laimi pateicos mūsu Sarkanajai Armijai, — teica Miķelis Varins, kuņģam Daugavpils apriņķa Aglonas pagasta zemes komisija nolēma piešķirt jaunu saimniecību 15 ha platībā ar visām ēkām.

— Visu laiku biju rentniece un strādāju kulkam. Tagad, pateicoties padomju varai, kļušu patstāvīga saimniece, — saņemot zemi, teica zemiene Helēna Čapļinska.

Zemes dališanai ir milzīga politiska un ekonomiska nozīme mūsu republikā. Tā rada stipru pamatu padomju varai uz laukiem desmitiem tūkstošu darba zemnieku personā, kas saņēmuši zemi no padomju valsts, tā iznīcina kulaku politisko un ekonomisko svaru, atver plašas perspektīvas Latvijas lauksaimniecības uzplaukumam. Tādēļ zemes piešķiršana un dališana jābeidz, cik vien iespējams, ātri. Katram kalpam un zemniekam, kas iesniedzis pieprasījumu pēc zemes, nekavējoties zeme jāsaņem.

Zemes likuma praktiskā realizācija uzdots apriņķu un pagastu zemes komisijām, apriņķu un pagastu izpildkomitejām. Tām jārada valsts zemes fondi, jāpiešķir zemniekiem zeme, jā rūpējas par to, lai jaunās saimniecības būtu apgādātas ar sēklām, inventāru un lopiem, jāpalīdz uzcelt nepieciešamās ēkas tiem, kam palīdzība vajadzīga.

Kopš jaunā zemes likuma publicēšanas veikts ievērojams zemes pārkārtošanas darbs. Zeme at-

dota atpakaļ, piegriezta un no jauna piešķirta gandrīz 35.000 zemnieku saimniecībām ap 300.000 ha kopplatībā. Sevišķi sekmīgi zemes piešķiršana veicas tur, kur to saprot kā lielu valsts darbu, kur zemes komisijās strādā enerģiski, politiski pārbaudīti ļaudis, kur zemes likuma praktisko realizāciju ik dienas kontrolē partijas un padomju organi.

Daugavpils apriņķī labi strādā Krāslavas zemes komisija (priekšsēdētājs b. Melderis). 1940. g. Krāslavas pagastā 34 kalpi saņēma 261 ha zemes un 37 nabadzīgiem zemniekiem piegriezta 313 ha. Reālizējama likumu, pagasta komisija atdeva visām šīm saimniecībām zemi un bez tam vēl piešķīra zemes gabalus no valsts zemes fonda 20 jaunām saimniecībām. 30 trūcīgajiem zemniekiem no jauna piegriezti 112 ha. Kapiņu pagastā zemes komisija (priekšsēdētājs b. Maļukins) atdeva un piegriezta zemi 120 saimniecībām no 123, kas saņēma zemi 1940. g.

Zemes piešķiršanu zemniekiem beidz Abrenes apriņķa Baltinavas pagasta zemes komisija (priekšsēdētājs b. Aise), kur 148 zemnieki zemi saņēma no jauna, bet vairāk nekā 300 saimniecībām zemes gabali palielināti līdz 15 ha.

Daudzas zemes komisijas apmaina zemi pret labāku tiem zemniekiem, kuŗi tādu vai citādu iemeslu dēļ 1940. g. saņēma sliktākus zemes gabalus, purvainus vai krūmiem apaugušus. Piemēram, Ilūkstes apriņķa Sventes pagasta zemes komisija apmainīja zemniekam Zarakovskim purvaino zemes gabalu, kas tam bija piegriezts 1940. g., pret labu pļavu. Zemniekam Zavadskim bija piešķirta slihta zeme, turklāt vēl tālu no mājām. Viņam iedots jauns zemes gabals tuvāk pie mājām un labākas kvalitātes.

Daugavpils apriņķī rūpējas nevien par zemes piešķiršanu zemniekiem, bet arī par vajadzīgiem apstākļiem tās produktīvai apstrādāšanai. Šeit visi jaunie saimnieki nodrošināti ar sēklu, 203 zemnieki no 338 dabūjuši zemi ar nepieciešamām ēkām un inventāru. 12 bezgovju saimniecībām iepērk lopus no zemniekiem.

Pieredze rāda, ka zemes pārkārtošanas darbs veiksmīgāk sokas tur, kur zemes komisijas pieaicinājušas šai darbā plašu vietējo iedzīvotāju aktīvu. Bauskas apriņķa Vecsaules pagastā viss valsts zemes fonds gandrīz pilnīgi sadalīts. Šeit saņēmuši zemi 160 bijušie kalpi un nabadzīgie zemnieki. Lielu palīdzību pagasta zemes komisijai zemes likuma realizēšanā sniedza lauku aktīvs: vietējais zemkopis Peivāns, pēc speciālitātes agronoms, uzņēmās darba tehnisko pusi, bet jaunatne komjaunatnes organizātora Koposa vadībā palīdzēja nospraust zemniekiem piešķiramās zemes robežas. Rīgas apriņķa Mangaļu un Dreiliņu pagastā vietējie iedzīvotāji — agronoms Vijba un Koiliņš, palīdzdami zemes komisijām, ieteic, kā lietderīgāk sadalīt zemi, norāda zemniekiem viņu zemes gabalu robežas.

Ar visiem šiem panākumiem zemes likuma realizāciju mūsu republikā nevar atzīt par apmierinošu. Daudzas partijas, padomju un zemes organizācijas zemes likuma realizācijā strādā nepieņēdami gausi. Vairākos apriņķos un pagastos nav pilnīgas uzskaites par tām zemnieku saimniecībām, kurām jāatdod atpakaļ zeme. Uz 1. decembri republikā bija vairāk nekā 5000 zemnieku pieprasījumu pēc zemes, kas nebija vēl caurskatīti. Vēl līdz šim nav nobeigta valsts zemes fondā ieskaitāmās zemes konstatēšana un ieskaitīšana. Visai neapmierinoši notiek zemes atgriešana ku-

laku saimniecībām, sevišķi to personu saimniecībām, kas aktīvi palīdzējušas vācu fašistu iebrucējiem okupācijas laikā.

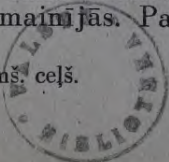
Dažos apriņķos un pagastos komisijās iekļuvušie svešie elementi bremzē zemes pārkārtošanu, bet reizēm mēģina to pilnīgi izjaukt vai novadīt nepareizā virzienā.

Liels trūkums zemes likuma realizācijā ir tas, ka daudzas zemes komisijas, atdodot atpakaļ zemes gabalus, neiemēra tos līdz noteiktai normai, t. i., līdz 15 ha. No 18.600 zemnieku saimniecībām, kam tiesības uz papildu piegriezumiem, pilnu normu (15 ha) saņēmušas tikai 8100 saimniecības. Pārējās 10.500 saimniecības saņēmušas piegriezumus tikai līdz minimālai normai, t. i., 10 ha.

Sevišķi bieži zemes likumu neievēro Ludzas un Rēzeknes apriņķī. Rēzeknes apriņķī no 1362 pieprasījumiem par zemes gabalu palielināšanu vairāk nekā puse nemaz nav caurskatīta. Ludzas apriņķī vesela mēneša laikā piegriezta zeme tikai 130 zemniekiem.

Daudzas zemes komisijas vēl strādā kancelejisiski birokratiskām metodēm. Savā darbībā tās aprobežojas ar to, ka piešķir zemniekiem zemi uz papīra, bet neiziet uz lauka, lai apzīmētu piešķiramo zemes gabalu robežas, neizsniedz zemniekiem aktus par zemes lietošanu. Tāds stāvoklis rada zemniekos šaubas par to, ka viņš ir no valsts saņemtās zemes likumīgs īpašnieks.

Milzīga nozīme zemes likuma sekmīgā realizācijā ir zemes gabalu piešķiršana uz vietas, dabā. Par to liecina Daugavpils apriņķa Varkavas pagasta pieredze. Vēl nesen zemes likums šeit realizējās gausi. Pēc tam, kad pagastā ieradās mērnieks b. Gromovs un sāka iedalīt zemi zemniekiem, stāvoklis uzreiz mainījās. Patlaban pagasta

zemes fonda sadalīšana jau tuvojas noslēgumam. Tādas pašas pārmaiņas notika Višķu pagastā pēc zemes ierīcības darbinieka b. Kuzina ierašanās.

Gandrīz visur apriņķu un pagastu zemes komisijas, atdodot atpakaļ zemniekiem zemi, negādā, lai kalpiem un nabadzīgiem zemniekiem atdotu atpakaļ ražu, sēklu, lopus un inventāru, ko tiem ar varu atņēma muižnieki un kulaki okupācijas laikā. Bet piešķirt zemniekiem tikai zemi vien bez ražošanas līdzekļiem ir zemes likuma rupjš sagrozījums. Darba zemniekam, kas saņem zemi, jābūt apgādātam ar visu nepieciešamo tās apsaimniekošanai. Tam jābūt inventārs, lopi, sēklas, nepieciešamās ēkas uz kulaku saimniecību un to personu saimniecību rēķina, kas aizbēgušas ar okupantiem.

Uz vietām visu to bieži aizmirst. Vēl vairāk, ir tādi bēdīgi slaveni vadītāji, kuŗi noraida zemnieku pieprasījumus pēc zemes tādēļ vien, ka šiem zemniekiem nav lauksaimniecības inventāra. Tā ir Abrenes apriņķa Rugāju pagastā, kur noraidīja pilsoņus Ceuko un Maršanu tieši tādēļ, ka viņiem nav ar ko apstrādāt zemi. Vairākos apriņķos (Bauskas, Cēsu, Rēzeknes), kuŗiem ir simtiem tūkstošu rubļu no okupantiem cietušo jauno saimniecību kreditēšanai, līdz šim nav izsniegts neviens aizdevums.

Vairums trūkumu zemes likuma realizācijā izskaidrojams pirmā kārtā ar to, ka dažas partijas apriņķa komitejas, apriņķa izpildu komitejas, kā arī zemes organi uz vietām nav sapratuši, ka zemes likuma realizācija ir ļoti svarīgs politisks akts, kuŗu nevar realizēt bez plašu darba zemniecības masu piesaistīšanas.

Daudzas vietējās partijas un padomju organizācijas, zemes organi un komisijas nevien nepieai-

cina zemniekus zemes likuma tiešā realizēšanā, bet pat nav izvērtušas starp tiem visnepieciešamāko izskaidrošanas darbu.

Izmantodami politiskā masu darba vāju attīstību, dažādi naidīgi elementi piekoptj iedzīvotājos melīgu propagandu, visādiem līdzekļiem cenšas iebaidīt zemniekus, kas saņem zemi, radīt tajos šaubas par padomju iekārtas nesatricināmību.

Partijas, padomju un zemes organizācijām noteikti jāizlabo visi trūkumi zemes likuma realizēšanā. Pilnīgi jānovērtē šis ārkārtīgi svarīgais valsts solis, no kuŗa sekmīgas atrisināšanas ļoti lielā mērā atkarīga visu to uzdevumu izpildīšana, kas stāv priekšā republikas lauksaimniecībai.

Kas jādara pirmā kārtā?

Nekavējoties jāpabeidz tās zemes daļas atgriešana kulakiem — turīgai zemnieku daļai — un personām, kas aktīvi palīdzējušas okupantiem, kas pārsniedz likumā paredzēto normu, ieskaitot visu atgriezto zemi valsts zemes fondā.

Jāpabeidz zemes atdošana atpakaļ, piegriešana un piešķiršana no jauna zemnieku saimniecībām, norādot zemes gabalus dabā, kā arī jānodrošina ražas, sēklu, lopu, inventāra un būvmateriālu atdošana, ko okupācijas laikā zemniekiem bija atņēmuši kulaki un muižnieki, jāsper visi soļi jauno zemnieku saimniecību saimnieciskai iekārtošanai.

Pārbaudīt un pastiprināt pagastu zemes komisiju un desmitu pilnvaroto sastāvu, iztīrīt no turienes naidīgus un gadījuma elementus, apmainot tos ar godīgiem darba zemniekiem no to skaita, kas saņēmuši zemi no valsts.

Pacietīgi izskaidrot zemniekiem likumu par zemi, pastāstīt par palīdzību, kādu sniegs tās apstrādāšanā, dzīvojamo ēku celšanā, lopu un inventāra iegādē.

Jāizsniedz akti par zemes lietošanu tiem zemniekiem, kuŗiem saņemtās zemes robežas jau noteiktas.

Piesaistīt visas republikas komjaunatnes organizācijas tiešai līdzdalībai zemes komisiju darbā pie zemes likuma reālizēšanas. Šā likuma reālizēšana ir Padomju Latvijas apzinīgās jaunatnes svarīgākais uzdevums.

Piesaistīt praktiskam darbam pie zemes piešķiršanas zemniekiem visus lauksaimniecības speciālistus un lauku kultūras darbiniekus — agronomus, zemes ierīcības darbiniekus, zootehniķus, skolotājus, sarkano stūrīšu vadītājus, ārstus, mežniecību organu darbiniekus, meliorātorus, kas var palīdzēt zemes komisijām.

Pilnīgi izmantot kreditus, ko valdība piešķirusi, vācu izpostīto zemnieku saimniecību atjaunošanai. Izskaidrot zemniekiem visus noteikumus un atvieglojumus, kādus tie saņem, izmantojot valsts palīdzību.

Plaši izmantot republikas, apriņķu un vietējo presi zemes likuma reālizēšanas, labāko zemes komisiju pieredzes apgaismošanai, zemes likuma reālizācijas trūkumu kritikai.

Noteikta un pareiza zemes jautājuma atrisināšana, ikdienas rūpes par jauno zemnieku saimniecību saimniecisko iekārtošanu, padomju lauku pirmrindnieku masu piesaistīšana padomju un zemes organizāciju aktīvam darbam nodrošinās plašo zemnieku masu pilnīgu uzticību visiem padomju varas soļiem laukos un darba zemniecības aktīvu palīdzību mūsu mīļotai Sarkanajai Armijai fašistiskās Vācijas galīgā sagravē.

VILIS LĀCIS

LPSR Tautas Komisāru padomes priekšsēdētājs

VĀCU OKUPANTU UN VIŅU ROKAS PUIŠU SAIMNIEKOŠANAS SEKAS PADOMJU LATVIJĀ

Biedri!

Lai runātu par vācu okupantu un viņu rokas puīšu saimniekošanas sekām Padomju Latvijā un lai būtu skaidrs šo seku apmērs, būtība, dziļums, mums jāpaskatās mazliet atpakaļ, ne tik senajā mūsu tautas pagātnē — laikmetā līdz Padomju varas nodibināšanai 1940. gadā. Šo laikmetu dažreiz viens otrs mēdz apzīmēt kā Latvijas neatkarības laikmetu, līdz ar to darot noteiktu kļūdu kā vēsturiskā, tā politiskā plāksnē.

Maldās tie, kas par reakcionāru un profašistisku uzskata tikai pēdējos sešus gadus pirms padomju varas nodibināšanas Latvijā, kad saimniekoja un valdīja tautas interesēm naidīgie elementi ar Kārli Ulmani priekšgalā — tas ir laiks no 1934. gada 15. maija līdz 1940. gada 22. jūnijam. Bez šaubām, laika sprīdis no 1934. līdz 1940. gadam izdalās ar savu sevišķi cinisko un neaizplīvuroto laupīšanas raksturu, ar valdošās kliķes pilnīgi atklāti izpaustām profašistiskām tendencēm. Bet šo tendenču dīgļi, pakāpeniska tiekšanās realizēt visreakcionārākās diktatūras režīmu, ir samanāmi cauri visam „parlamentāriskajam” periodam Latvijas vēsturē — no 1919. līdz 1934. gadam. Nav iespējams īsā apskatā apgaismot šo vēsturisko notikumu visu attīstības procesu, tāpēc ierobežošos ar dažiem epizodiem.

Pirms padomju laika reakcionārie valdītāji daudz plāpāja par tā saucamo Latvijas neatkarību. Katram, kam kaut cik pazīstami lietas patiesie apstākļi, ir skaidrs, ka tie bija meli, ar kuŗu palīdzību valdošā kliķe centās apmulķot politiskos knifos maz piedzīvojušās tautas masas.

1919. gadā Latvijas buržuazijai izdevās izraut varu tautas rokām ne citādi, kā ar vācu landesvēra palīdzību. Kāda gan interese bija vācu ģenerālim fon der Golcam ar savu karaspēku palīdzēt latvju reakcionāru saujiņai noslicināt asinīs latvju tautas brīvības slāpes? Skaidrs, ka to viņš nedarīja par velti, bet pamatā bija noteikts apsvērumš. Viena reakcija šai gadījumā palīdzēja otrai reakcijai, lai pēc tam par sniegto palīdzību norēķinātos līdz pēdējam santimam. Zaudējusi 1914.—1918. gadā kuŗu. Vācija nevarēja aneksēt Latviju. Saskaņā ar Versaļas miera līgumu, tai vajadzēja no Latvijas izvākt savu karaspēku, bet, aizejot no Latvijas, vācu iebrucēji centās padarīt jauno republiku par politiskā ziņā pakļautu un kontrolējamu zemi, kuŗas priekšgalā atrastos vācu imperiālismam paklausīgas marionetes. Sagrābjot Rīgu 1919. gada 22. maijā, pulkvedis Balodis, kas toreiz komandēja Latvijas karaspēku (bet šā karaspēka latvju reakcijai bija ne vairāk, ne mazāk kā viens bataljons) norunāja ar fon der Golcu, ka pirmie Rīgā ieies vācu landesvēra pulki. Ar to vajadzēja sasniegt divus mērķus: 1) Latvijas valdība saņem varu un savu galvaspilsētu no vācu virspavēlniecības rokām; 2) latvju reakcionāriem, pirmajās dienās pēc ieiešanas galvaspilsētā, nenākas veikt asiņaino izrēķināšanos ar brīvību mīlošo tautu, jo ar to uzdevumu pasteigušies galā tikt vācieši. Bet vāci šai ziņā centās ļoti sirdīgi, ar neaprakstāmu asinskāri: Kurzemes barona Man-

teifeļa un majora Flečera vadībā vācu landesvērs dažu dienu laikā nobendēja un nokāva apmēram 30.000 cilvēku, tai skaitā sievietes, bērnus un sirmgalvjus.

Tā — ar savas tautas mokām un nevainīgu ļaužu izlietām asins straumēm — sāka savu „neatkarīgo“ valstisko darbību vācu imperiālista aģentūra — latvju reakcionāri. Ne mazums tautas asiņu tika izliets arī pēc tam uz šo „neatkarīgo“ kungu pavēles. Par to varētu pastāstīt smilšu kāpas iepretim Matīsa kapiem pie Rīgas Centrālcietuma, kur aprakti šā „neatkarīgā“ terora tūkstošiem upuŗu.

Vācu imperiālisms un tā izdzimums — hiteriskais fašisms — nepiekrāpās savās cerībās uz latvju reakcionāriem. Politiskais kapitāls izrādījās ieguldīts drošā veikalā. Latvijas valdošās aprindas to centās pierādīt uz katra soļa. Lūk, daži piemēri.

Padomju vara, neraugoties uz savas pastāvēšanas īso laiku, paguva realizēt vācu baronu latifundiju nacionālizāciju. Pēcāk latvju reakcionāru barvedis Kārlis Ulmanis, neraugoties uz visām savām simpatijām pret baroniem, neiedrošinājās pilnīgi restaurēt viņu agrākās tiesības. Latvijas tauta to nekad nepieļautu. Tomēr tika pieņemts likums, uz kuŗa pamata baroni saņēma savu muižu centrus, tas nozīmē — 50 hektarus visvērtīgākās zemes ar pili, rūpniecības uzņēmumiem, saimniecības ēkām, lauksaimniecības inventāru un augļu dārziem. Par atsavināto zemi bija nodoms samaksāt baroniem. Tādā kārtā mūžsenie latvju tautas ienaidnieki un apspiedēji, vācu baroni, nekā nezaudēja.

Niecīgās, mizerablās Latvijas kuŗa flotes priekšgalā tika nolikts vācu grāfs, admirālis Kaizerlings

un citi vācieši. Latvijas armiju un tās galveno štābu pārpludināja vācu oficieri un aģenti. Ārlietu ministriju vadīja ilgu laiku vācu aģents Meierovics, bet pēdējos gados redzams hitleriskā fašisma aģents Munters. Latvijas sūtniecībā ārzemēs sēdēja vācu spiegi ar vāciskiem, bet dažreiz arī nevāciskiem uzvārdiem. Polītiskās pārvaldes un izlūkošanas dienesta darbu vadīja vācu spiegs Štiglics. Republikas galvaspilsētas Rīgas valde atradās vācu rokās, tur rikojās visādi Mīlenbachi, Pļavinski, Bulmeringi un citi viņiem līdzīgi kungi. Šo kungu vadībā un uzraudzībā republikas dzīve veidojās un virzījās tādā virzienā, kāds bija vēlams Berlīnei.

Latviju gatavoja par placdarmu vācu imperiālistu uzbrukumam Padomju Savienībai. Ar tādu aprēķinu tika izveidots šoseju un zemesceļu tīkls. Tādā garā tika audzināta Latvijas armija. Latvijas reakcionārā valdošā kliķe līda no ādas laukā, lai iznīcinātu latvju tautas tradicionālo draudzību ar lielo krievu tautu, lai iznīcinātu katrus sakarus, pat iepazīšanos ar krievu kultūru, mākslu un literātūru. Divdesmito gadu vidū Latvijas skolās pārtrauca krievu valodas stundu pasniegšanu. Tādā kārtā latviešu jaunajai paaudzei kļuva nepieejama krievu literatūra, padomju kultūras un zinātnes sasniegumi. Tai pašā laikā sirdīgi tika kultivēts viss vāciskais, kauču plašākās tautas masas pēc tā ne mazākā mērā netiecās. Uz latvju tautas labklājības rēķina reakcionārā valdība iznīcināja Latvijas un Padomju Savienības ekonomiskos sakarus, kas tik dabīgi un nepieciešami Latvijai, ņemot vērā tās ģeografisko stāvokli. Tirdzniecības apgrozījumi ar Padomju Savienību bija novesti līdz minimumam, t. i., līdz nullei. Latvijas skaistās ostas stāvēja dikā, neizmantotas,

pamira dzīve Liepājā un Ventspilī, izauga milzīga bezdarbnieku armija, kuŗas rindās skaitījās simtiem tūkstoši cilvēku. Izveidojās paradoksālā un traģiskā inteliģento bezdarbnieku profesija un mūžīgo bezdarbnieku šķira. Inženieri, juristi, tautsaimnieki un citas personas ar augstāko izglītību strādāja kā melnstrādnieki mežu darbos, kā kalpi pie lielsaimniekiem un visādos gadījuma rakstura darbos.

15. maijā, pēc Hitlera un Ulmaņa satikšanās, fašistiskie nezvēri Latvijā galīgi nometa masku un atklāja savu patieso seju. Pat mietpilsoņiem nu kļuva skaidrs, kāpēc tautas dzīvē tik daudz nenormāla un netaisna. Fašistiskais zvērs izlaida nagus.

Slepeni satiekoties ar Latvijas fašistu barvedi Ulmani, starptautiskās reakcijas inspirātors Hitlers paziņoja, ka pienācis laiks rīkoties atklāti. Pat tāds pērkams parlaments, kā Latvijas saeima, ar tā izkropļoto „demokratiju“, kas izpaudās ienesīgu valsts un saimniecisku amatu sadalīšanā un visādu veikalu dzīšanā atsevišķu politisko partiju starpā, jau likās par aprūtinājumu varas un zelta kārajam reakcionārajam kliķei.

Un Ulmanis padzina parlamentu, izsludināja sevi par vadoni un diktātoru un pagrieza Latvijas republikas kuģi uz hitleriska fašisma krastu pusi. Viņš slēdza visas sabiedriskās organizācijas, visas arodbiedrības, atstājot tikai pašas reakcionārākās. Bruņotā aizsargu organizācija kļuva līdzīga hitlerisko trieciennieku formācijām. Mazpulku organizācija kļuva par vācu „Hitler Jugendverein“a kopiju. Sabiedriskās dzīves visbaisākajā pamiruma laikā Latvijā pilnīgi brīvi un izaicinoši blāndījās hitleriskās jaunatnes pūļi, tā sauktie „baltzeķainie“, baudīdami Latvijas valdības labvēlību.

Atdarinādams Hitleru visur un vienmēr, Ulmanis sāka nekavējoties savu uzbrukumu inteliģencei un kultūrai. Vidusskolās un augstskolā noteica tik augstu mācības maksu un tādas uzņemšanas noteikumus, kas gandrīz pilnīgi aizslēdza durvis mazturīgo bērniem. Skolnieku un studentu skaits strauji samazinājās. Izmantojot apstākli, ka valstī bija milzīgas bezdarbnieku masas, fašistiskā valdība nosita darba algas un piegādāja lielajiem lauksaimniekiem lētu darba spēku, tāpat mežrūpniecības un valsts uzņēmumiem. Ministri un departamentu direktori ātri vien iegādājās lielus daudzstāvu namus Rīgā, bet visvairāk Ulmanis lutināja sava režīma galveno balstu — lielos budžus. Kā valsts piemaksas sviestam, bekonam un liniem aiztecēja daudzi miljoni latu.

Vācijas sūtnis Kotce savā laikā būtībā noteica visu Latvijas politiku. Viņš deva norādījumus, par ko un kā drukāt laikrakstos. Uz viņa rīkojumu pamata atcēla un iecēla ministrus un departamentu direktorus. Kad itaļu fašisms neģēlīgā kārtā uzbruka Abesinijai, Latvijai bija aizliegts piedalīties Tautu Savienības izsludinātās sankcijās pret Itāliju.

Hitlers plūca tās lietas augļus, ko savā laikā bija sējis fon der Golcs.

Tālākais visiem labi zināms. Latvijas tauta redzēja un saprata, kurp zemi ved fašistiskā valdība. Sevišķi skaidri un nekautrīgi valdošās kļeķes tendences izpaudās 1939.—40. gada ziemā, Padomju-somu kampaņas laikā, kad Latvijas presē parādījās vienpusīga informācija par šim cīņām, kad tika veicināta brīvprātīgo vervēšana somu armijai. Rīgā toziem aptrūka balto drānu, jo viss baltais materiāls bija aizsūtīts uz Somiju ziemas aizsargtērpu gatavošanai. Šur un tur, ap

Latvijā novietotām Padomju Savienības kara-
spēka bazēm slepeni tika ieraktas prettanku mī-
nas un ziemas vidū gatavojās pat nodevīgs uzbru-
kums padomju garnizoniem.

Latvijas tauta nevēlējās ilgāk ciest šo reakcijas
jūgu, nevēlējās aiziet bojā hitleriskā fašisma asi-
ņainajā virulī. 1940. gada 21. jūnijā Latvijas
tauta nosvieda jūgu, padzina savus apspiedējus
un nodibināja savu, tautas, varu. 1940. gada 22.
jūlijā Tautas Saeima pieņēma vienbalsīgu lēmu-
mu par pievienošanos Padomju Sociālistisko Re-
publiku Savienībai, tādā kārtā izpaužot visas tau-
tas gribu un piepildot tās ilgas. 1919. gadā ar varu
atrauta Padomju tautu lielajai draudzīgajai sai-
mei, divdesmit viena gada laikā pārcietusi visā-
dus pazemojumus un ciešanas, latvju tauta šo no-
tikumu uzņēma ar milzīgu sajūsmu un gandarī-
jumu. Šajā vēsturiskajā aktā ikviens godīgs lat-
vietis redzēja savas tautas gadsimtu moku un cie-
šanu gandarījumu un neskaitāmu paaudžu lielo
ilgu piepildījumu. Visa Latvijas tauta veltīja pa-
domju varai savu uzticību un vienota atsaucās
katram padomju valdības un Komūnistiskās (boļ-
ševiku) Partijas Centrālkomitejas aicinājumam.

Ar kādu vienprātību un sajūsmu Latvijas tauta
sagaidīja padomju varu un pievienošanos Padom-
ju Savienībai, par to visspilgtāko un pārliecino-
šāko liecību dod Latvijas Tautas Saeimas vē-
lēšanu rezultāts. Par Latvijas Tautas Saeimas
deputātiem tika nodoti 97,6 procenti no visām bal-
sīm. Latvijas tautas pārstāvju — Saeimas lēmums
par pievienošanos Padomju Savienībai bija vien-
balsīgs. Savu uzticību padomju varai Latvijas
tauta pēc tam vēl lieku reizi ļoti spilgti nodemon-
strēja 1941. gada 12. janvārī notikušajās PSRS
Augstākās Padomes deputātu vēlēšanās, nododot

par ievēlamiem deputātiem 98,5 procentus no visām balsīm. Tautas griba šeit izpausta uzskatāmi un nepārprotami.

Nepilna gada laikā tika likvidēta sociālā netaisnība, tautai atdots tas, kas tai pienācās, un tika likti stipri pamati mūsu zemes vispusīgam uzplaukumam. Fabriku un rūpnīcu strādnieks kļuva pats saimnieks savā fabrikā un rūpnīcā un radīdams vērtības savai strādnieku un zemnieku valstij, viņš zināja, ka rada tās sev. Lielā tirdzniecība pārgāja valsts rokās un tās uzdevums vairs nebija pildīt mantraušu spekulantu kabatas, bet kalpot plašo tautas masu apgādes vajadzībām. Lielie nami pilsētās un bieži apdzīvotās vietās vairs nebija darba tautas izmantošanas objekts — padomju vara pēc to nacionālizācijas noteica tik zemu īres maksu, kādu Latvijas darba ļaudis nebija redzējuši nekad agrāk. Strādniekiem tika sagādāta iespēja pāriet no drēgnajiem un tumšajiem pagrabiem gaišos, veselīgos un kultūrālos dzīvokļos. Desmitiem tūkstošiem kalpu un bezzemnieku saņēma par brīvu savā lietošanā uz mūžīgiem laikiem zemi, pēc kuŗas viņi bija ilgojušies, bet ko viņu tēviem un tēvu tēviem bija nolaupījuši badīgie un asinskārie vācu baroni un ko vēlāk savās rokās sagrāba ne mazāk badīgie „tautiskie” lielsaimnieki. Padomju vara noorganizēja visā zemē mašīnu traktoru stacijas un zirgu un mašīnu koplietošanas punktu tīklu, kas atviegloja zemes arājam viņa sūro darbu un nodrošināja augstas ražas. Padomju vara atbrīvoja Latvijas zemnieku no milzīgās parādu un nodokļu nastas, atceļot un dzēšot tos.

Strādnieka un nabadzīgā zemnieka bērnam padomju vara deva iespēju mācīties, iegūt izglītību, lai viņš varētu ieņemt dzīvē to vietu, kuŗas cienīgs

tas būtu pēc savām spējām. Visi kultūras sasniegumi un kultūrālās dzīves priekšrocības bija pieejamas visplašākām iedzīvotāju masām, bet pašai kultūras dzīvei — mūsu mākslai, literatūrai un zinātnei — pavērās tādas attīstības un uzplaukuma iespējas, kas solīja viskrāšņākos sasniegumus tuvākā nākotnē. Nekad Latvijā nav iznākušas tik daudz grāmatas kā šajā padomju varas gada laikā. Tieši mūsu nacionālā kultūra atradās lieliska uzplaukuma un viskrāšņāko sasniegumu priekšvakarā, ko tai nodrošināja biedra Staļina dziļi gudrā un tālredzīgā nacionālā politika. Milzīgus radošos impulsus visai latvju mākslai — mūzikai, glezniecībai, literatūrai un teātra mākslai — deva gatavošanās gaidāmai latvju mākslas dekadai, kam vajadzēja notikt 1941. gada rudenī, Maskavā. Spriežot pēc jau paveiktā un pēc gatavošanās darbiem, šai dekadai vajadzēja izvērsties par vislielāko notikumu latviešu tautas kultūras vēsturē, tai vajadzēja mūsu nacionālo kultūru izvest pasaules plašumā.

Mēs bijām veikuši visus priekšdarbus Latvijas PSR zinātņu akadēmijas nodibināšanai, kas mūsu zinātniekiem pavērtu neaptveramas darbības perspektīvas. Ar mīlestību un brālīgu draudzību mūsu lielās dzimtenes valdība un Vissavienības Komunistiskās (boļševiku) partijas Centrālā Komiteja sniedza mums neaprobežotu palīdzību šīnī lielajā jaunrades darbā. Latvijas tauta ļoti labi prata novērtēt tos lielos ieguvumus, kādus tai bija atnesusi padomju vara, un vispilnīgākā un skaidrākā mūsu tautas pateicība par to bija tas entuziasms un cēlās jūsmas pilnais pašizliedzīgais darbs, ar kādu tā atsaucās ikvienam padomju valdības un partijas aicinājumam. Cits aiz cita sāka veidoties un slieties jauno fabriku korpusi, jau-

nās gaismas pilis, skolas laukos un pilsētās. Mēs vairs nepazinām bezdarba, kas līdz tam kā ļauns lāsts bija žņaudzis plašas iedzīvotāju masas. Taisni otrādi: mums nepietika darba roku, tik daudz mums bija ko celt, veidot un radīt šinī mutuļojošā, skaistajā celtniecības un jaunrades laikā.

1941. gada 22. jūnija rīts ausa pār laimīgu un ziedošu Latviju, pār laimīgu un savai skaistajai nākotnei pašlāvīgu Latvijas tautu.

22. jūnija rītā Hitlera laupītāju un slepkavu ordas iebruka mūsu zemē. Tās nāca ar asinīm un teroru, ar jauniem zaimiem un jaunām verdzības važām latvju tautai, ar bezgalīgiem pazemojumiem un ciešanām Latvijas dēliem un meitām. Hitleriskais fašisms atnāca ar Gestapo moku kambāriem un karātavām. Tā pēdās urdza nevainīgi nobendēto vīru un sievu, bērnu un sirmgalvju asiņu straumes. Hitlerieši izlaupīja mūsu zemi. Šai lielceļu bandītu slakai nav rakstīti nekādi likumi, tai nepastāv nekādas normas, nekādi goda un morāles jēdzieni. Latvijas tautai šie izdzimteņi atnesa badu un epidēmijas. Hitlera fašisms žņaudza latvju tautas nacionālo kultūru, tas tiecās iznīcināt latviešus kā tautu. Latvijā Hitleris gribēja novietot 4 miljonus savu galvas griezēju, jo, paša Hitlera vārdiem runājot, „Austrumos viņam nav vajadzīga zeme ar cilvēkiem, bet zeme vien“.

Tālākais mums ir zināms. Trīs ar pus gadus pāri Latvijai tumsa baisā, asiņainā vācu okupācijas nakts. Vācu okupanti, pēc sava iebrukuma Latvijā, sprauda sev mērķi iznīcināt vietējos iedzīvotājus un pārvērst Latviju par vācu apgabalu. Asiņainā terora un varmācību režīmu, kādu nodibināja Latvijā, viņi nosauca par „jauno kārtību“.

Hitleriešu kara un civīlietādes, piepildot vācu valdības norādījumus, kopā ar latvju-vāciskajiem nacionālistiem no noziedzīgās Dankera, Bangerska, Prīmaņa un citu bandas, sāka vietējo iedzīvotāju masveidīgu iznīcināšanu. Tūkstošiem mierīgo iedzīvotāju viņi aizdzina vergu darbos uz Vāciju. Iznīcināja latvju tautas mākslu un zinātņi. Latvijas galvaspilsēta Rīga tika pārvērsta par vienu no lielākiem mierīgo iedzīvotāju iznīcināšanas centriem, kur nobendēja vietējos, Latvijas ļaudis, un arī tos, kas ar varu bija atvesti no Leningradas, Kaļiņinas, Vitebskas, Orlas un citiem apgabaliem, tāpat padomju kara gūstekņus un Vakareiropas zemju ebrējus.

Trīs ar pus gadu laikā vācu fašistiskie iebrucēji grāva un iznīcināja uzņēmumus, pilsētu komūnālo saimniecību, skolas, bibliotēkas, mūzejus un slimnīcas. Viņi tiecās iznīcināt visu, kam sakars ar latvju tautas nacionālām tradīcijām. Rīgas ielas un bulvāri, kam līdz tam bija pazīstamu latvju kultūras darbinieku un rakstnieku vārdi, kā Raiņa, Valdemāra un citu, viņi nosauca savas hitleriskās noziedznieku kliķes barvežu vārdā. Brīvības ielu Rīgā pārdēvēja par Hitlera ielu.

Vāci izpostīja lielāko daļu Vecrīgas. Bojā aizgāja veseli kvartāli ar 15.—17. gadsimtos celtiem namiem. Viņi izlaupīja vērtīgākās bibliotēkas. Rozenberga štābs aizveda uz Vāciju 100 tūkstoš sējumus grāmatu. 1524. gadā celto pasaulslaveno pilsētas bibliotēku, kur glabājās bibliografijas rētumi un seni manuskripti, vāci nodedzināja. Bojā aizgāja 800.000 bibliografisku vienību. Rīgas pilsētas mākslas mūzeju okupanti izlaupīja, bet tā telpās ierīkoja noliktavas un kazarmas. Daudzas gleznas, to skaitā slaveno Vakareiropas un krievu lielmeistaru darbus un pazīstamāko latviešu glez-

notāju — Rozentāla, Štrāla un citu gleznas piesavinājās vācu varas pārstāvji. Piemēram: ģenerālkomisārs Drekslers piesavinājās 10 gleznas, policijas ģenerālis Šreders 4 gleznas, novada komisārs Mēdems — 6 gleznas. Hitlerieši izlaupīja Mākslas akadēmiju, Valsts konservātoriju, mūzikas skolu, kuŗu ēkā tika ierīkotas kazarmas un lazaretes.

Ar reichskomisāra Lozes rīkojumu par valsts valodu tika noteikta vācu valoda. Hitlerieši slēdza valsts pedagoģisko svešvalodu institūtu. 51 Rīgas skola tika pārvērsta par kazarmām. Atkāpjoties zem Sarkanās Armijas graujošiem triecieniem, vācu nelieši postīja pa labi un pa kreisi. Gruvešu kaudze šodien rēgo kādreizējās skaistās Zemgales pilsētas Jelgavas vietā. Briesmīgi ir izpostīta Rēzekne, Valmiera un Daugavpils. Bez šaubām, tas pats būtu noticis arī ar Rīgu, ja vien Sarkanā Armija ar savu straujo virzīšanos uz priekšu nebūtu pārvilkusi stripu pāri hitleriešu nodomiem. Mūsu tautsaimniecības lepnums, Ķeguma spēkstacija ir uzspridzināta. Briesmīgi ir sagrauta Rīgas osta un dzelzceļa mezgls. Vispār dzelzceļi, tilti, sakaru līnijas ir tikušas visbriesmīgāk izpostītas. Smagi zaudējumi nodarīti mūsu rūpniecībai un lauksaimniecībai, transportam. Nopostīts ir elektrostaciju tīkls, visas radiostacijas, telefona centrāles, mašīnu traktoru stacijas un zirgu mašīnu koplietošanas punkti. Vāci aplaupīja ap 75.000 zemnieku ģimeņu, atņēmot tām zemi, ražu, lopus, inventāru un pārvēršot jaunus zemniekus par kalpiem un lielsaimnieku vergiem. Daudzus no viņiem okupanti nogalināja, nobendēja savos cietumos un koncentrācijas nometnēs, vai aizdzina uz Vāciju katorgā. Okupantiem nepietika ar masu slepkavībām Salaspils nāves nometnē, Biķernieku mežā, Čuibas priedēs, Rumbulā, Katlakalnā, Me-

žaparkā — savā zvēriskajā niknumā viņi visādi izgānījās par padomju ļaudīm, kas sajūtams vēl tagad, kad vācieši jau izdzīti no mūsu Republikas galvaspilsētas. Viņi atstāja rīdžiniekus bez ūdens, bez gaismas, bez sakariem, bez satiksmes ar Pārdaugavu. Biedrs Kalnbērziņš Centrālkomitejas pēdējā novembra plēnuma runā pilnīgi pamatoti aizrādīja, ka mūsu propaganda un aģitācija nepietiekami izmanto šos faktus, lai vēl vairāk iekvēlinātu visplašāko masu naidu pret ienaidnieku un audzinātu milestību uz Sarkanu Armiju un padomju varu, uz lielo krievu tautu, kas vienīgā no visām lielajām tautām bez savtīgiem nolūkiem daudreiz palīdzējusi mūsu tautai atbrīvoties no vācu jūga un saglabāt savu patstāvību un neatkarību.

Tajās neģēlibās, ar kādām trīs ar pus gadus Latvijas tautu spīdzināja un laupīja, dalību ņēma un savu netīro Jūdasa grasi nopelnīja arī daļa latvju budžu, lielo saimnieku, kas tādā kārtā sevi sasaistīja ar vāciem. Skaidrs, ka šie vācu rokas puīši neko daudz vis nepriecājās par padomju varas atgriešanos, kuŗa nekavējoties atdeva likumīgās tiesības uz zemi, lopiem, ēkām un iedzīvi tiem zemniekiem, kam vāci tās bija nolaupījuši. Bet tas vēl ir maz. Vācu iebrucēji ir sakropļojuši Latvijas ļaužu apziņu. Viņi ir sagrāvuši valstisko disciplīnu ar savu kukuļņemšanas sistēmu. Ir taču fakts, ka par cūku, ko tik ļoti iemīļojuši hitlerieši, varēja nopirkt katru vācu ierēdni.

Mierīgo padomju pilsoņu noslepkavošanu vācieši veica ar aizsargu un policistu rokām. Šo savas tautas nodevēju un ienaidnieku rokas ir aptraipītas Latvijas strādnieku un zemnieku asinīm. Šodien viņi neuzdrīkstas parādīties dienas gaismā un dzīvo pa mežiem, nodarbojoties ar bandītismu.

Ar savu uzbāzīgo aģitāciju un propagandu vāci un viņu rokas puīši, latviešu buržuaziskie nacionālisti, izkropļoja lietu pareizo jēgu un sabiedrisko parādību nozīmi — viņi centās sarīdīt latviešus ar lielo krievu tautu, uzkūdit tos pret Sarkanā Armiju, padomju varu un komunistiem.

Protams, tas viņiem neizdevās ne tuvu tādos apmēros, kā hitlerieši to vēlējās. Labākie latviešu tautas dēli un meitas, netaupot savas dzīvības, ar ieročiem rokās cīnījās pret vācu iebrucējiem, gan kā partizāni, gan Sarkanās Armijas rindās. Bet daļa noticēja fašistu meliem un ļāvās iebaidīties.

Kā, piemēram, lai izskaidro tādu parādību, ka padomju vara dod zemi kalpiem, bezzemniekiem un sīkzemniekiem, bet viņi, tik ilgi slāpuši un ilgjušie šīs zemes, tagad dažviet atsakās zemi ņemt un neprasa to? To var izskaidrot vienīgi ar vācu propagandas un iebiedēšanas sekām. Tas ir Hitlera aģentūras darbs, latviešu nacionālistu un visādu pretpadomju elementu darbības sekas. Tai pašā laikā tas liecina par padomju varas vājumu uz vietām, par mūsu aktīva nepietiekošu un nemākulīgu cīņu ar latviešu tautas ienaidniekiem un hitleriskās Vācijas aģentiem.

Kas tad konkrēti ir padarīts vācu okupācijas seku likvidēšanas lietā mūsu republikā?

Padarīts ir diezgan daudz. Neraugoties uz kara laika apstākļiem un budžu stipro pretošanos, visos atbrīvotos apriņķos ir novākta visa raža, bet agrāk atbrīvotos apriņķos 100 procentīgi veikta ziemāju sēja. Labības, kartupeļu un gaļas sagādē šinīs dienās jau izpildīts un pārsniegts uzstādītais sagādes plāns.

Līdz novembra plēnumam bija atdota zeme atpakaļ un piešķirti jauni zemes iedalījumi 27.000

kalpiem un bezzemniekiem, kopplatībā 214.000 hektaru. Budžiem un zemes spekulantiem 12 atbrīvotos apriņķos bija atsavināta zeme un ieskaitīts valsts zemes fondā ap 400.000 hektaru.

Pateicoties Rīgas un citu pilsētu strādnieku varonībai un pašai dziedībai, tika saglabāta daļa mūsu fabriku, elektrostaciju iekārta. Ir atjaunots dzelzceļš. Atjaunošanas organizācijas atjaunoja tiltu pār Daugavu. Rīgā un Daugavpilī atjaunoti un darbojas ūdensvadi, ir atjaunota Aiviekstes spēkstacija, tāpat spēkstacija Daugavpilī un tiek veikti Ķeguma spēkstacijas atjaunošanas darbi. Jau strādā simtiem fabriku un sīkaku uzņēmumu. Darbojas VEF-s, Vairogs, vairāki desmiti būvmateriālu ražošanas uzņēmumi, desmitiem pārtikas un piena-gaļas rūpniecības uzņēmumi. Rīgā, Daugavpilī un citās pilsētās darbojas desmitiem kino teātri. Sākušās mācības vairāk kā 1000 skolās ar skolēnu skaitu pāri 150 tūkstošiem. Savu darbību atklāj Latvijas valsts universitāte, sākušās mācības arī Lauksaimniecības akadēmijā un valodu institūtā.

Darbojas desmitiem aptieku, slimnīcu, poliklīniku, pirtis, frizētavas, veikali.

Ir veikts arī noteikts darbs vācu propagandas seku likvidēšanas laukā iedzīvotāju apziņā. Bet jāsaprot, ka šai ziņā propagandas un aģitācijas laukā vēl atliek daudz ko vēlēt. Tādi svarīgi valsts darba pasākumi kā lauksaimniecības ražojumu sagāde, agrārreforma, rūpniecības transporta un pilsētu komūnālās saimniecības atjaunošana tikai tad varēs pilnīgi apmierinoši sekmēties, kad katram iedzīvotājam būs kļuvusi skaidra šo uzdevumu nozīmība un būtība, kad katrs Padomju Latvijas pilsonis līdz galam izpratīs savu

pienākumu pret valsti, pret Sarkanu Armiju. Te ļoti daudz varētu darīt arī mūsu Komunistiskās Jaunatnes Savienības biedri, ejot palīgā ar savu aktīvu partijas un padomju varas organiem aģitācijas, propagandas un pasākumu organizācijas darbā.

Es augšā runāju par latviešu tautas nodevējiem un ienaidniekiem, kas okupācijas laikā palīdzēja vāciem veikt viņu negēlīgos noziegumus. Bet mēs zinām arī to, ar kādu sajūsmu un pašaieliedzību visplašākās iedzīvotāju masas ir atsaukušās partijas un valdības aicinājumam mūsu republikas dzīves atjaunošanas darbā. Mēs zinām, ar kādu sajūsmu Padomju Latvijas iedzīvotāji palīdzēja Sarkanai Armijai salabot ceļus, sakaru līnijas, atjaunot izpostītos tiltus un dzelzceļa līnijas. Mēs zinām desmitiem gadījumu, kur Rīgas strādnieki, dažreiz pat ar ieročiem rokās, glāba un pasargāja savas fabrikas, rūpnīcas, tipografijas no izlaušanās un iznīcināšanas, saglabāja vērtīgas darba mašīnas, iekārtu un izejvielas.

Neskaitāmiem darba varonības paraugiem bagāts ir Rīgas ūdensvada, rūpniecības un komūnālās saimniecības atjaunošanas periods. Ūdensvadu atjaunojot strādnieki strādāja bez atpūtas dienaktis no vietas, dažreiz stāvot ūdenī un dubļos līdz krūtīm. Tā ir liecība tam, ka mūsu čaklā, neatlaidīgā tauta gatava sekot katram padomju varas aicinājumam, gatava atdot savus labākos spēkus, lai tikai drīzāk sadziedētu okupantu saimniecības sistēmā brūces Padomju Latvijas saimniecībā un dzīvē. Mūsu uzdevums ievirzīt šo darba tautas sajūsmu un darba prieku pareizā, mērķtiecīgā gultnē, virzīt to uz neatliekamo pirmās kārtas uzdevumu veikšanu un rūpēties par savlaicīgu un pareizu darba ļaužu sadzīves apstākļu

nodrošināšanu. Mūsu partija, vadoties no Ļeņina-Staļina mācības par nacionālo jautājumu, ir apvienojusi Padomju Savienības tautas vienotā, monolitā saimē. Padomju tautu savstarpējās attiecības balstās uz vienlīdzību, brālīgu draudzību un savstarpēju uzticību. Mūsu valstī lielas un mazas tautas netiek nostādītas viena pret otru, nav vietas vienas tautas kundzībai pār citām tautām. Komunistiskā boļševiku partija vienmēr cīnījās un cīnās nacionālā jautājumā divās frontēs: pret lielvalsts šovinismu un vietējo nacionālismu. Katrs, kas apzinīgi vai savas neizpratnes dēļ pārkāpj Ļeņina-Staļina principus nacionālā jautājumā, kaitē valstij un tautai un būtībā ir savas tautas un mūsu kopīgās lietas ienaidnieks. Tāpēc mūsu uzdevums — visiem līdzekļiem un visādā veidā stiprināt padomju tautu draudzību, pirmā kārtā starp lielo krievu tautu un latviešu tautu.

Šodien mūsu republikā galvenās briesmas draud no vietējā nacionālisma, kuŗu ietekmē un veicina fašistiskās Vācijas aģentūra. Lai ar to tiktu galā, idejiski politiskajam darbam jābūt visu mūsu uzmanības centrā. Tā kā buržuaziskie nacionālisti un vācu neģēļi gadiem ilgi ir kropļojuši un maitājuši ar savas melīgās propagandas palīdzību, ar savu asiņaino, cilvēces vēsturē neredzēto teroru ne mazuma mūsu ļaužu — radot sajukumu viņu apziņā, bet vācu aģentūra arī šobrīd turpina savu graužošo un indīgo darbu Latvijas iedzīvotāju vidū — mums jāpievērš sevišķi liela uzmanība marksisma-ļeņinisma ideju propagandas darbam, jo tikai tādā kārtā mēs varam neitrālizēt un likvidēt naidīgo elementu graužošo darbību. Vajag plaši izmantot faktus par vācu okupantu asiņainajiem noziegumiem un zvēribām, darīt tos zināmus tautai un iededzināt tautas naidu pret ie-

naidnieku. Viens, otrs nepareizi domā, ka vācieši un viņu rokas puīši ar savām zvērībām ir jau sevi atmaskojuši. Tas nav tiesa. Ienaids daudz ko ir noslēpis plašo masu skatam. Mums jāparāda šie briesmu darbi, jāparāda tos ar neapgāžamiem faktiem, lai visa tauta zinātu, ar kādu negēlīgu un viltīgu ienaids tai darīšana.

Lūk, daži fakti, kuŗus jāzina visai tautai.

Daugavpilī un tās apkaimē vāci nogalinājuši ap 40.000 mierīgo iedzīvotāju un vairāk kā 120.000 padomju kara gūstekņu. Rīgā vāci nokāvuši visus ebrēju iedzīvotājus, apmēram 50.000 cilvēku, bet pavisam hitleriskajam teroram Rīgā par upuri krituši vairāk kā 170.000 mierīgo iedzīvotāju un vairāk kā 120.000 padomju kara gūstekņu. Rīgas centrālcietumā apcietinātos spīdzināja, pakarot ar kājām gaisā, daudzija gumijas nūjām. Cietumā pielietoja ceļojošās karātavas, kuŗas vadāja no vienas kameras uz otru un pakāršanu izdarīja turpat kamerās, pārējo ieslodzīto acu priekšā. Gada laikā — no 1942. gada maija līdz 1943. gada maijam Salaspils koncentrācijas nometnē vāci nonāvēja vairāk kā 3000 bērnu. Hitlerieši nogalināja visus garīgi slimos un nespējnieku patversmju iemītņiekus. Republikāniskās Ārkārtējās komisijas rīcībā ir materiāli par to, ka hitlerieši sterilizējuši, t. i., padarījuši neauglīgas ebrēju tautības sievietes, kuŗu vīri nebija ebrēju tautības, tāpat notikusi vīriešu kastrācija. Rīgā, Anatomiskā institūta ēkā, vāci ierīkoja tā saucamo SS higiēnas institūtu, kas izdarīja vivisekcijas eksperimentus ar koncentrācijas nometņu ieslodzītajiem. Šā institūta direktors Bludaus izdarījis eksperimentus ar bijušo Sorbonas augstskolas docentu, Francijas pavalstnieku Šneideru. Atvēris arterijas docentam Šneideram, Bludaus novēroja

iekšējo organu darbību asinīm iztekot. Šneiders mira uz operācijas galdā ar „Marselezu“ uz lūpām.

Salaspils kara gūstekņu nometnē padomju kara gūstekņi bija spiesti dzīvot kā meža zvēri pašu rokām izkārpītās apakšzemes alās. Aiz bada gūstekņi grauza koku mizas. Šos kokus, slēpjot savu noziegumu pēdas, vācieši pēcāk nozāgēja.

Par šiem faktiem vajag pastāstīt iedzīvotājiem, tiem jāklūst zināmiem visiem Padomju Latvijas ļaudim. Ar šo faktu palīdzību mums jāatmasko ienaidnieks — vācu fašisti un viņu rokas puīši no buržuazisko latviešu nacionālistu vidus.

Biedri! Ienaidnieka atstātais mantojums ir smags. Bet mums jātiek galā ar to, jālikvidē vācu okupācijas sekas visīsākā laikā. Mums jāattīra mūsu zeme no bandītiskajiem elementiem, kas šur tur mēģina traucēt mūsu jaunrades darbu un terorizēt mūsu partijas un padomju iestādes. Mums jāsalauž budžu, padomju varai naidīgi noskaņoto lielsaimnieku sabotāža un jāreālizē agrārā reforma, veicot to daudz uzņēmīgāk un katēgoriskāk kā līdz šim. Nevis pasīvi nogaidīt, bet pāriet uzbrukumā uz budžiem. Tikai tā mēs piepildīsim agrāro reformu un dibināsim drošu balstu padomju varai laukos.

Rūpniecības laukā mums pirmā kārtā jāatjauno elektrostacijas, būvmateriālu fabrikas un rūpnīcas, dzelzceļa un ūdens transports un visas lielākās fabrikas. Mums visiem līdzekļiem jāpalīdz Sarkanai Armijai tanku, traktoru un lidmašīnu remonta darbos. Jāorganizē darba grafika. Pilsētās jāpaātrina dzīvojamu namu un rūpniecības uzņēmumu nodrošināšana ziemas apstākļiem, pilsētas jānodrošina ar malku. Jāpasteidzina pastāvīgo tiltu būve pār Daugavu, lai līdz pavasara plūdiem

un ledus iešanai būtu nodrošināta netraucēta satiksme pār tiem. Pilnīgi jāatjauno Rīgas ūdensvads. Jārada normāli sadzīves apstākļi strādniekiem un iestāžu kalpotājiem.

Lauksaimniecībā jau tūliņ jāsāk nopietni gatavoties pavasara sējas kampaņai. Jāatjauno visas 1940. gadā dibinātās mašīnu traktoru stacijas un zirgu mašīnu koplietošanas punkti, jāatremontē visi traktori un lauksaimniecības inventārs. Jāspēr visi soļi zirgu un liellopu skaita saglabāšanai; jāpalīdz jaunajām un nabadzīgajām saimniecībām tikt pie lopiem, inventāra un sēklām.

Katrā atsevišķā vietā, pilsētā, pagastā, ciemā var būt un neapšaubāmi būs savi vietējie veicamie uzdevumi! Biedri! Nevajag gaidīt, ka katrreiz jums visu pasacīs, norādīs. Padomju ļaudīm pašiem jāšaredz, kur vajadzīga viņu līdzdalība. Veicot lielos uzdevumus, mēs nedrīkstam aizmirst sikos, ikdienējos. Bet vienalga, kur mēs katrs neatrastos, kādu darbu katram no mums būtu uzticējusi partija un valsts, mums jāatceras katrubrīd, ka uz mums skatās tauta un ka mums jāatgaiso tautas uzticība, jāatdod sevi visu bez atlikuma savam darbam, lai laikā un pareizi izpildītu katru partijas un valdības uzdevumu. Kam tas vienaldzīgi, tas nav gluži godīgs cilvēks. Mums ikbrīdī jāievēro visstingrākā valstiskā disciplina un politiskā modrība kā lielās, tā mazās lietās. Tikai tad mēs atbildīsim savam uzdevumam, tikai tad mēs izpildīsim savu pienākumu partijas un padomju tautas priekšā. Tikai tad mēs būsim godīgi veikuši savu daļu šajā lielajā, atbildīgajā, godpilnajā vēsturiskajā savas zemes saimniecības atjaunošanas un jaunrades darbā, kuŗā mūs aicinājis un vada mūsu lielais draugs un skolotājs, mūsu mīļotais vadonis biedrs Staļins!

VILIS LACIS

LPSR Tautas Komisāru padomes priekšsēdētājs

KRIEVU UN LATVIEŠU TAUTAS VĒSTURISKĀ DRAUDZĪBA

Daudzi gadsimteņi pagājuši no tā laika, kopš latviešu tautas senči apmetušies Baltijas jūras un Rīgas jūras līča krastos, gar Daugavas krastiem, nodarbojamies tur ar medniecību un zvejniecību, vēlāk iekopuši savus laukus uz mūža mežam atkaņotās zemes. Visus šos gadsimteņus, jau vēstures rīta ausmā, latviešu tautas pastāvīgais kaimiņš bija krievu tauta. Objektīvi aplūkojot vēsturiskos notikumus, jāsaka, ka cauri visiem šiem ilgajiem gadsimteņiem kā sarkans pavediens aužas stāsts par krievu un latviešu tautas draudzību. Par šo draudzību, kas izpaužas labās kaimiņu attiecībās, tāpat arī kaujas laukos pret kopējo ienaidnieku, stāsta daudzas latviešu tautas dziesmas, dainas.

Krievi, krievi, leiši, leiši,
Visi mani draugi, radi,
Krievam devu sav' māsiņu,
Pats es ņēmu leišu meitu.
Iem' krievos, iem' leišos,
Visur manim znoti, radi...

tā dzied senā latviešu tautas dziesma.

Lai nāk krievi, lai nāk leiši,
Es to daudzi nebēdāju:
Krievos man īsta māsa,
Leišos īsti bāleļiņi.

Un citā vietā tautas dziesmas stāsta pilnīgi skaidri par krievu un latviešu tautas savstarpējo palīdzību un kaujas draudzību:

Krievi, krievi, ko gaidāt,
Poļi nāca šai zemē!
Triniet piešus, auniet kājas,
Seglojiet kumelīņus!

Dzīvodami kaimiņos, palīdzēdami viens otram grūtā brīdī pret plēsīgajiem rietumu un dienvidrietumu kaimiņiem, latvieši un krievi iemācījās viens otru cienīt. Vēstures gaita izveidoja vēsturiskas saites, kas savu vispilnīgāko izpaudumu ieguva, latviešu un krievu tautām atkal apvienojoties lielajā padomju valstī.

Brīvības mīlētāja latviešu tauta jau savas vēstures rīta ausmā kļuva par briesmīgās un asiniskārīgās vācu agresijas upuri. Biezie, medījumiem bagātie meži, auglīgās druvas, zivīm bagātie ezeri un upes, dzintars, ko krastā bagātīgi izskaloja Baltijas jūras viļņi — visas šīs Latvijas vai Dzin-tarzes, kā mēdza dēvēt latviešu seno dzimteni, bagātības kairināja vācu bruņinieku plēsoņu apetīti. Lūk, ko par to raksta profesors Novickis:

„Šinī laikā — XII gadsimtenī — vācu firsti ar savām laupītāju bruņinieku bandām, izmantodami pretišķības starp Polabas un Baltijas slaviem... sagrauba savās rokās ievērojamu Pomorjes daļu un ar skaudību raudzījās uz plašajiem apgabaliem, kas stiepās uz austrumiem no Vislas. Nebūdami spējīgi sagrabt savās rokās Pomorjes (piejūras) zemes (Kašubas un Gdanas zemes), kas atradās poļu kņazu varā, vācu feodāļi ar tiem piemītošo nodevību izmantoja katru iespēju, lai sagrabtu citas jaunas zemes. Teutoņu bruņinieki, kas bija spiesti atkāpties no Sirijas, ar prieku pieņēma

Mazovecas firsta Konrada priekšlikumu pārceļt savu laupītāju darbību uz lietuviešu cilts prūšu teritoriju. Teutoņi ar tīri zooloģisku cietsirdību sāka iznīcināt iedzīvotājus, kas varoņīgi aizstāvēja savus ciemus. Gandrīz tanī pašā laikā vācieši sāka iespieties arī Daugavas grīvā. 1184. g. līdz zobiem bruņotie bruņinieki ar mūku Meinhardu priekšgalā nodibināja pirmo vācu perekli uz brīvās latviešu zemes — Ikšķiles pili. Sākās nežēlīga mierīgo latviešu cilšu iznīcināšana. 1201. gadā pie Daugavas grīvas nodibinājās pilsēta Rīga, kas kļuva par vācu bīskapa un vācu tirgotāju rezidenci. 1202. g. pēc vācu bīskapa Alberta iniciatīvas, nodibinājās jauns vācu bruņinieku ordenis, kuŗš dabūja Krustnešu ordeņa nosaukumu. Sākās tā drāmatisma pilnā cīņa, kuŗu gadu desmitiem izcīnīja latviešu tautas senči pret vācu bruņinieku agresiju, ar visu krūti aizstāvēdami savu brīvību un neatkarību.“

Vācu bruņinieku Baltijas iekarošanas un verdzināšanas vēsture ir drūma lappuse, kuŗā rakstīts par slepkavībām, laupīšanām un varas darbiem, ko vācu iebrucēji atnesuši Baltijai. Vācieši ar savu laupītāju rīcību izsaukuši bezgalīgu naidu pret sevi. Reizē ar naidu pret vāciešiem attīstījušās vislabākās kaimiņu attiecības Baltijas tautu un krievu starpā.

Brīvību mīlētājām latviešu un igauņu ciltīm nebija pietiekami spēka, lai aizstāvētu savu brīvību un neatkarību. Dzīvodami blakus krieviem un būdami ar tiem draugos, ēsti un lībieši (latviešu senči), aizstāvot savu zemi pret pakļaušanu verdzībā, sāka griezties pēc palīdzības pie krievu kņaziem. Pirmie lībiešiem palīgā nāca krievu Polockas kņazi. Tai laikā krieviem uz Daugavas bija vistālākais rietumu zemju cietoksnis Kuke-

nois (Koknese). Jau pirmajos gados, kopš vācieši parādījās Daugavas grīvā, pie Kokneses notika pirmās krievu un lībiešu sadursmes ar kopīgo ienaidnieku — vācu iebrucējiem. 1203. g. Polockas dražīnas, ko vadīja pats kņazs Vladimirs, ielauzās Livonijā un aplenca Ikšķili un otru vācu laupītāju perekli Holmu (Salaspili). Pat vācu vēsturnieki spiesti atzīt krievu un latviešu cilšu lielo draudzību un vienprātību. Aprakstīdams 1206. g. Polockas Vladimira Holmas (Salaspils) aplenkumu, vācu chronists Latviešu Indriķis raksta savā chronikā:

„Krievi no savas puses, nepazīdami balistu pielietošanu, bet būdami ļoti veikli šāvēji ar loku, kāvās daudz dienu un daudzus ievainoja uz vaļņiem; viņi sakrāva lielu sārta no balķiem un centās aizdedzināt nocietinājumus, bet šīs pūles bija veltas, un pie koku savākšanas daudzi no tiem krita, balistāriju ievainoti. Tādēļ karalis (domāts Polockas kņazs Vladimirs) sūtīja vēstnešus pie Toraidas (tagadējās Turaidas) iedzīvotājiem lettiem un apkārtņē dzīvojošiem pagāniem, lai tie visi nāktu karā. Ļaudis no Toraidas tūliņ ar lielu prieku salasījās pie karaļa un atnākušajiem tika uzdots vienīgais darbs: salasīt malku, lai dedzinātu pili...”

Vācieši apzinājās, ka tiem nav pietiekami spēku, lai sekmīgi cīnītos pret apvienotajiem Polockas dražīnu un latviešu spēkiem, tādēļ tie visādi centās atpirkties un visādi glaimoja krievu kņaziem, cenzdamies tos noskaņot par miera līguma noslēgšanu, ļoti labi zinādami, ka Polocka ieinteresēta uzturēt tirdzniecības sakarus caur Daugavas grīvu.

Izmantodami to apstākli, ka latviešu ciltis turējās nošķirti un bieži vien nevarēja vienoties

par kopīgu darbību pret ienaidnieku, vācu bruņinieki, izlikdamies, ka grib piegriezt vietējos iedzīvotājus kristīgai ticībai, ar ūguni un zobenu iekaroja Baltiju. Latvieši vīrišķīgi pretojās iebrucējiem, dedzināja bruņinieku pilis, atsacījās pieņemt katoļu ticību un maksāt nodevas baznīcai. Bija gadījumi, kad ar varu kristītie lībi „nomazgāja“ Daugavas ūdeņos kristietību, naīvi domādami, ka, nomazgājot tiem uzspiestās reliģiskās saistības, tie paši atbrīvojas no nelūgto Rietumu viesu uzbāzīgās alkatības un asinskārības.

Bet nekā nebija: vācietis radīts lai piezīstos brīvas tautas miesai un dzertu citu brīvo tautību asinis un sviedrus. No vāciešiem atkratīties toreiz latviešiem neizdevās. Tas notika daudz vēlāk un šīs vēsturiskās atbrīvošanas liecinieki esam mēs. Bet līdz tam, kamēr latviešu tauta sagaidīja šo gaišo dienu, tai nācās iziet cauri drūmai, neaprakstāmu ciešanu naktij, kas ilga vairāk nekā 700 gadus.

Simts gadus ilga seno latviešu cilšu neatlaidīgā cīņa pret vācu bruņiniekiem. Tikai tādēļ, ka atsevišķas ciltis savā starpā naidojās un bija vāji organizētas, vāciešiem izdevās gūt uzvaru.

Bīskapu vara, kas nodibinājās ilgstošā kara rezultātā, apbalvoja bruņiniekus milzīgām zemes platībām, ko atņēma latviešiem un igauņiem. Lūk, no šiem bruņiniekiem, kas apmetās uz dzīvi Baltijā, izauga Baltijas vācu baroni un grāfi, kas tik ilgi un necilvēcīgi vēlāk mocīja un ekspluatēja verdzībā nospīestos latviešus un igauņus. Viņu muižas, kas dažreiz bija desmit un simts tūkstošiem hektaru lielas, līdzinājās Vakareiropas grāfistēm un hercogistēm. Piemēram: Dundagas baronam piederēja 66 000 desetinu zemes, Popes baronam 46 500 desetinas, bet baronu fon Volfu

ģimenei piederēja 36 muižas ar 165 227 desetinu lielu zemes kopplatību.

XVI gadsimtenī vācu feodāļi ieveda dzimtbūšanu. Dzimtbūšana Baltijā bija sevišķi smaga. Zemniekiem radīja vergu dzīves apstākļus: tiem atņēma personīgo brīvību, ar viņu zemi un mantu baroni rīkojās pēc saviem ieskatiem. Zemniekus pārdeva pa vienam un veselām ģimenēm — ar cilvēku tirdzniecību nodarbojās speciāli radīti ārtirdzniecības uzņēmumi. Viens tāds uzņēmums darbojās Jurjevā.

Vēl XVII gadsimteņa beigās uzpircēji veseliem bariem dzina pārdot no baroniem nopirktos latviešu un igauņu zemniekus, pie kam to cenas nebija visai augstas.

Mācītājs Hupels šai sakarā rakstīja: „Šeit ļaudis nav tik dārgi kā Amerikas kolonijās: neprecējušos vīriešus pērk par 30—50 rubļiem, par amatniekiem maksā 100 rubļus, tikpat daudz prasa par veselu ģimeni, par kalponi dod ne vairāk kā 10 rubļus, bērnus viegli var pirkst par 4 rubļiem gabalā. Zemniekus bez zemes un viņu bērnus bieži vien maina pret dārgiem priekšmetiem, pret suņiem, zirgiem utt.“

Verdzībā nospiestajiem Baltijas zemniekiem nav tiesības nodibināt ģimenes dzīvi pēc saviem ieskatiem. Baroni izvēlas zemniekiem līgavas un paši izmanto pirmās nakts tiesības. Katram, kuŗš uzdrošinājas pretoties, izteikt savu protestu pret barona zaimiem, draudēja nāves sods — pakāršana baronu muižu karātavās. Par mazāko nepaklausību latviešu zemniekus šausmīgi spīdzināja. Ziemu tos kailus ieslodzīja baronu muižu mitrajos pagrabos, dzina tiem adatas zem nagiem, dedzināja miesu ar nokaitētu dzelzi. To sauca par „mājas audzināšanu“. Bet visizplatītākais zemnie-

ku sodīšanas veids bija pēršana. Visbiežāk pēra pie baznīcas, pēc dievkalpojuma; mācītājs no kanceles paziņoja, kuŗu pērs un cik rīkšu tam piespriests. Bieži piesprieda 300 līdz 500 sitienu, kas līdzinājās nāves sodam. Kā redzat, vācu iebrucējs un apspiedējs agrākos gadsimteņos maz atšķīras savā cietsirdībā un asinskārē no saviem XX gadsimteņa pēctečiem, hitleriskajiem fašistiem, kuŗu zvērīgumu latviešu tauta pilnībā izjutusi trīs un pus gadu ilgajā vācu okupācijas laikā.

Ne vienreiz vien latviešu tauta, necilvēcīgajā jūgā izmocīta, cēlusies uz cīņu ar apspiedējiem, sacēlusies pret baroniem. Ne vienreiz vien lielā, draudzīgā krievu tauta nākusi tai palīgā.

Cara Jāņa III laikā krievu nacionālā valsts tik-tāl nostiprinājās, ka varēja dot pretsitienu jebkuŗam ārzemju iebrucējam, kas apdraud tās suverēnās tiesības. Kad krustnešu ordeņa mestrs Pletenbergs centās ielauzties Pleskavas zemēs, lieli krievu spēki iebruka Livonijā un 1501. gadā pie Helmetas pilsētas sakāva vāciešus. 1503. gadā ordeņa kalpi Novgorodā parakstīja līgumu, pēc kuŗa Maskavas lielkņazam bija tiesība ņemt meslus no Jurjevas (tagadējā Tartu).

Cars Jānis Bargais — viens no lielākajiem krievu valstsvīriem, pirmšķirīgs diplomāts un izcils kara vadonis, lieliski saprata, kāds ļaunums ir vācu ordenis Krievijai un Baltijas tautām. 1558. gadā viņš iesāka izšķīrēju cīņu par ordeņa — šās savu laiku pārdzīvojušās senatnes izkurtējušās atliekas — likvidēšanu. Kaŗodams ar ordeni, Jānis Bargais tai pat laikā pielietoja labvēlīgu politiku attiecībā pret igauņu un latviešu iedzīvotājiem. Ieņēmis 1558. gadā Narvu, viņš pavēlēja izsniegt igauņu zemniekiem, kas bija cietuši no kara darbības, vēršus un labību sēklai. Tāpat Jānis Bar-

gais atviegloja Livonijas zemnieku stāvokli no vāciešiem atbrīvotajos apgabalos, dodams viņiem tiesības brīvi pārvietoties, ko viņi līdz tam nedrīkstēja.

Vēsts par krievu kaņapuļku uzvarām pār nīstajiem vāciešiem savīļņoja latviešu tautā cerību uz pilnīgu atbrīvošanos no mūžseno apspiedēju varas. Daudzās vietās Livonijā uzliesmoja latviešu sacelšanās pret vācu baroniem un bruņiniekiem. Bet tā laika vēsturiskie apstākļi neļāva Baltijas izmocītajiem iedzīvotājiem nomest šo šausmīgo jūgu. Latviešiem nācās panest daudz ciešanu, izciest daudz bēdu, kamēr mūžsenais ienaidnieks bija padzīts no mīļotās dzimtās zemes. Pa šo laiku tauta visādi centās atvieglināt savu ļauno likteni. Vergu stāvoklis un pārmērīgās vācu baronu klaufas noveda latviešu zemniekus līdz badam un izputēšanai. Zemnieki pārtika no balandām, nāt-rēm un pelavu maizes. Lai atbrīvotos no baronu verdzības, daudzi latviešu zemnieki, sevišķi bezzemnieki, bēga uz pilsētām, Krievijas dienvidu guberņām. Bet tikai nedaudziem no tiem izdevās izbēgt saviem verdzinātājiem. Uz vācu baronu pieprasījumu lielais bēgļu vairums caur policiju tika nosūtīts atpakaļ bijušiem kungiem, kuri ar tiem zvērīgi izrēķinājās: nocirta kājas, rokas un ilgi rādīja svētdienās pie baznīcas, lai iebaidītu tautu.

Baltijas ģenerālgubernātors, vācu barons fon der Palens 19. gadsimteņa 40. gados savos ziņojumos iekšlietu ministram paskaidro, ka viņš bēgošos zemniekus soda ar miesas sodu guberņas pārvaldē... Zemniekiem nodzina matus no pus galvas, pēc tam tos nosūtīja uz pagastiem, no kurienes tie bēguši. Ķēra, pēra un spīdzināja ne tikai tos zemniekus, kas parādījās Rīgā, bet arī

tos, kurus turēja aizdomās par bēgšanas nodomu. Un spīdzināja latviešu zemniekus ne tikai ģenerālgubernātors un guberņas pārvalde, bet arī vispēcīgā baronu policija pagastos un kopīgi ar to luterāņu mācītāji.

19. gadsimtenī lielā krievu tauta, tās labākie pārstāvji, kas cīnījās par brīvību un tautas svētajām tiesībām, silti juta līdz 1860.—1870. gadu nacionālai kustībai un cīņām par reformām Baltijā. Krievu strādnieki un zemnieki, progresīvā krievu inteliģence brālīgā savienībā ar latviešu, igauņu un lietuvju tautām veda kopēju cīņu pret cara patvaldību, par Krievijas tautu nacionālo pašnoteikšanos. Visa latviešu tautas gadsimtu vēsture liecina par to, ka tās patstāvība un nacionālās kultūras attīstība iespējama tikai ciešā brālīgā savienībā ar lielo krievu tautu. Latviešurietumu kaimiņi bijuši vienmēr pārāk alkātīgi, lai latviešu tauta viena pati spētu nodrošināt sev neatkarīgu pastāvēšanu, neiestādamās savienībā ar savu vareno un draudzīgo austrumu kaimiņu — krievu tautu.

Visiem mums vēl svaigi atmiņā 1905.—1907. gads, kad ar spaidiem un jūgu līdz izmisumam novestās Latvijas tautas masas kopīgi ar krievu strādniekiem un zemniekiem sacēlās pret saviem apspiedējiem — muižniekiem un cara patvaldību. Latvijas tauta, sasaukdamās ar saviem brāļiem — krievu strādniekiem un zemniekiem, sacēlās. Dega nolādēto baronu pilis, apspiedēji drebēja bailēs no sacēlušās tautas dusmām un meklēja drošu patvērumu lielajās pilsētās. Bet daudzi baroni un grāfi turēja par visdrošāko atgriezties atpakaļ savā zemiskajā faterlandē, Vācijā, no kurienes šie mošķi — visu Baltijas tautu posts un nelaime, bija izlīduši pirms 700 gadiem. Streiku cīņa, masu

demonstrācijas un mītiņi Latvijā pieņēma sevišķi plašus apmērus. Zemnieki, proletāriāta vadīti, deva baronu bruņotajām „zelbstšuca“ bandām un tāpat arī dažādām soda ekspedīcijām smagus triecienus.

Latviešu proletāriāta aktīvitāti 1905. gada revolūcijā augsti novērtēja biedrs Ļeņins. Savā rakstā „Cīņas jubilejas numuram“ (XIV sēj. II izd. 339. lpp.) biedrs Ļeņins raksta: „Nav bez intereses atzīmēt starp citu... Vidzemes guberņa pirmā vietā pēc proletāriskās streiku cīņas neatlaidības. 1905. gadā Vidzemes guberņā skaitījās pavisam 53 917 fabriku un rūpnīcu strādnieku, bet streikojošo strādnieku 268 567, t. i., gandrīz piecreiz (4,98 reiz) vairāk! Katrs fabrikas vai rūpnīcas strādnieks Vidzemes guberņā ir streikojis caurmērā 5 reizes šai gadā.“

Tālāk Ļeņins raksta: „Būdama viena no Krievijas sociāldemokratijas priekšpulkiem revolūcijas laikā, latviešu strādnieku partija izrādījās priekšā arī smagajā kontrrevolūcijas laikmetā (turpat 340. lpp.).

Otrā savā rakstā „Revolūcionārās Rīgas ultimāts“ (VIII sēj. II izd. 343. lpp.) biedrs Ļeņins saka: „Rīgas politehniskajā institūtā lietas notiek tāpat kā citās augstākās mācības iestādēs: studentu sanāksmes pārvērtušās politiskos mītiņos. Studenti organizējas par revolūcijas kaujas spēku... Baltijas baroni nopietni organizē pilsoņu karu: viņi tieši salīgst veselas nodaļas, apbruņo tās labiem magazinieročiem un izvieto savās plašajās muižās. Un, lūk, izrādījās, ka daļa vācu studentu korporeļu Baltijā iestājusies šais nodaļās! Protams, latviešu un krievu studenti ne tikai pasludināja boikotu šiem melnsimtniekiem studentu formās, bet arī nozīmēja īpašu komisiju,

lai izmeklētu lietu par studentu piedalīšanos muižnieku melnajās sotņās. Divi šīs komisijas locekļi nosūtīti uz laukiem, lai ievāktu ziņas no zemniekiem. Valdība arestēja abus delegātus un nosūtīja uz Rīgas cietumu. Tad latviešu un krievu studenti sacēlās. Sasauca milzīgu sanāksmi. Pieņēma visnoteiktāko rezolūciju. No pieaicinātā politehnikuma direktora prasīja nekavējoties spert soļus, lai atbrīvotu arestētos. Rezolūcija nobeidzās ar tiešu ultimātu: ja triju dienu laikā noteiktajā stundā arestētie nebūs atbrīvoti, tad studenti ar Rīgas strādnieku palīdzību panāks viņu atbrīvošanu visiem un visādiem līdzekļiem.“

Ar šo draudzīgo krievu un latviešu studentu uzstāšanos izdevās panākt politisku uzvaru: abus arestētos delegātus atlaida brīvībā.

Tāpat biedrs Leņins augstu vērtē partizānu kustību, kas 1906. gadā attīstījās Latvijā; norādīdams uz skaidri saredzamo šīs jaunās cīņas formas sakaru ar sacelšanos, biedrs Leņins aizstāv šo latviešu proletāriāta revolūcionāro rīcību pret tiem, kas cenšas šai kustībā saskatīt anarchismu. „Blanķisms un anarchisms,“ — raksta biedrs Leņins, — „viegli ienāk galvā tiem ļaudīm, kam tieksme uz šablonu; bet sacelšanās apstākļos, kas tik skaidri redzama latviešu zemē, šo no galvas iemācīto štampu nederīgums krīt acīs.“ (Leņina rakstu X sēj. II izd. 83. lpp.).

1905. gada revolūciju apspieda cariskā patvaldība. Sekoja asiņaina izrēķināšanās, kas bija sevišķi nežēlīga Baltijā, kur šo izrēķināšanos vadīja vācu baroni un viņu algotie bendes. Bet tautu cīņa par savu atbrīvošanos neizbeidzās. Tā iegāja dziļā pagrīdē, un tur plecu pie pleca latviešu un krievu revolūcionāri turpināja kopīgo

cīņu pret patvaldību, kas noveda pie Lielās Oktobra Sociālistiskās revolūcijas.

Pilsoņu kara laikā un frontēs pret ārzemju interventiem krievu un latviešu tautas dēli cīnījās kopīgi pret revolūcijas ienaidniekiem, kas centās noņņaut jauno padomju lielvalsti. Leģendāru slavu ieguva sarkanie latviešu strēlnieki, kas ar pirmo revolūcijas dienu noteikti gāja kopīgā solī ar labākajiem krievu un citu tautu dēliem, brīvības cīnītājiem.

Eseru sacelšanās apspiešana Maskavā, Orla, Perekopa — lūk, latviešu strēlnieku ceļš tanīs izšķirošajās dienās.

1920. gadā Latvija izveidojās par buržuazisku republiku. Padomju Savienība, kas veda draudzības un miera politiku ar citām tautām, pirmā noslēdza miera līgumu ar Latviju, pēc kam buržuaziskās valstis arī bija spiestas atzīt jauno republiku. Tieši pateicoties Padomju Savienībai, Latvija ieguva valstisko patstāvību. Par to liecina noslēgtais draudzības pakts un tirdzniecības līgumi, kas vienmēr bija Latvijai izdevīgi. Piemēram, pateicoties tirdzniecības līgumam, ko 1927. gadā noslēdza ar Padomju Savienību, Latvijai 1927.—1930. g. bija 59 miljoni latu aktīva ārējās tirdzniecības bilance, kamēr agrāk, no 1923.—1926. gadam, tai bija 32 miljoni latu pasīvs.

Bet Latvijā pie varas bija vietējā plūtokratija, vācu imperiālistu uzticamais aģents, kas visādi traucēja nodibināt labas attiecības ar Padomju Savienību. Viņa pārvērtā Latviju par Vācijas agrāro piedēkli un placdarmu kara sagatavošanai pret Padomju Savienību. Latvijas reakcionārie varasvīri izputināja zemi un apspieda tautu, sagrāva kādreiz ziedošo Latvijas rūpniecību, sagatavodami ceļu zemes fašistizācijai. 1934. gadā

latviešu fašistu barvedis Ulmanis, maskēdamies ar ārstēšanos, speciāli brauca uz Berlīni satīkties ar Hitleru, un pēc konsultēšanās ar vācu fašistu barvedi reālizēja jau agrāk izdomātu un izstrādātu 15. maija apvērsumu, kas atnesa Latvijas iedzīvotājiem jaunas ciešanas un pazemojumus. Šīm ciešanām un zaimiem pienāca gals 1940. gadā, kad lielā krievu tauta vēlreiz nāca palīgā latviešu tautai, kas sacēlās pret saviem apspiedējiem. Latvijā nodibinājās padomju vara, un Latvija labprātīgi iestājās Padomju Sociālistisko Republiku Savienībā. Latviešu tauta jo labi saprata, ka tikai brālīgā savienībā ar lielo krievu tautu un visām Padomju lielvalsts tautām ir iespējama tās patstāvīga eksistence un nacionālās kultūras attīstība. Ka tas patiesi tā, tam neapgājama liecība ir padomju varas gads Latvijā no 1940.—1941. gadam, kad visās tautsaimniecības un kultūras nozarēs sākās nebijis, straujš uzplaukums. Nav nepieciešamība apstāties pie tā sīkāk — pirmskaņa padomju perioda sasniegumi Latvijā visiem mums labi zināmi.

Hitlerisko ordu nodevīgais uzbrukums miermīlīgajai Padomju Savienībai uz laiku pārtrauca mierīgo Latvijas tautu jaunrades darbu. Trīs ar pus gada Latvijā valdīja vācu okupanti un to rokaspuīši no vietējiem buržuaziskiem nacionālistiem, savas tautas nodevējiem. Šis asiņainais laiks dārgi maksāja latviešu tautai. Vācieši iznīcināja un nomocīja simtus tūkstošus mierīgu Latvijas iedzīvotāju, aplaupīja jauno padomju republiku, aizdzina uz Vāciju katrogā lielas cilvēku masas, dedzināja un postīja Latvijas pilsētas. Bet viņiem nav izdevies satricināt latviešu tautas ticību savai atbrīvošanai no vācu jūga. Katrs Latvijas iedzīvotājs zināja un gaidīja, ka vēl reiz viņam

palīgā nāks lielā krievu tauta — atnāks un izglābs. Tam par ķīlu bija abu tautu gadsimtu draudzība, kopīgā agrāko paaudžu cīņa pret kopīgiem ienaidniekiem. Tēvijas kara frontēs, savas divīzijas un vēlāk sava korpusa rindās, latviešu tautas labākie dēli un meitas cīnījās pret vācu iebrucējiem plecu pie pleca ar lielās krievu tautas dēliem, ar ukraiņiem, baltkrieviem, gruzīniem, kazachiem un visiem citiem lielās padomju tautu ģimenes laudīm, Un lūk, Latvijas tautas gaidas ir piepildījušās. Sarkanā Armija atnāca, padzina vācu apspiedējus, lielā krievu tauta sniedza palīdzīgo brāļa roku izmocītajiem latviešu brāļiem un māsām. Lielā Staļina ģenija vadīts, padomju karaspēks izpestīja latviešu tautu no vācu verdzības, atdeva tai brīvību un laimi. Svētā kauju draudzība cīņu ugunīs vēl vairāk nostiprināja krievu un latviešu tautas draudzību. Šī draudzība vedīs mūs kopīgi uz pilnīgu uzvaru pār nolādēto ienaidnieku — hitlerisko Vāciju. Latviešu tauta katru dienu jūt mīļotā tautu vadoņa biedra Staļina tēvišķo gādību. Tā saņem milzīgu palīdzību sagrautās republikas tautsaimniecības atjaunošanā un zina, ka ar lielās krievu tautas palīdzību rētas, ko Latvijai sitis karš, ātri sadzīs. Tādēļ Latvijas iedzīvotāji ar tādu sajūsmu ķērušies pie izpostītā atjaunošanas, ar tādu mīlestību palīdz Sarkanajai Armijai kaldināt uzvaru pār ienaidnieku. Un nav tālu tas laiks, kad latviešu tauta kopīgi ar lielo krievu tautu un visām Padomju Savienības tautām varēs vērst visus savus spēkus mierīgā radošā darbā, lai celtu laimīgu un skaistu savas zemes dzīvi, ejot pretim cēlai, skaistai nākotnei pa ceļu, ko rādījis lielais vadonis, tēvs un skolotājs mīļotais Staļins.

1944. g. 26. dec.

ARVIDS PELŠE

LK(b)P CK sekretārs

LATVIEŠU VĀCISKIE NACIONALISTI — LATVJU TAUTAS NIKNĀKIE IENAIDNIEKI

Liels trūkums mūsu idejiskā un politiskā darbā ir tas, ka mēs nepietiekoši atmaskojam latviešu buržuaziskos nacionālistus kā latvju tautas interešu nīknākos ienaidniekus un nodevējus, kas centās pārdot Latvijas darba ļaudis vācu verdzībā.

Daži mūsu darbinieki pat neievēro nacionālistu naidīgo darbību, nenovērtē to ļaunumu, kādu mūsu tautai nodarījuši un nodara vēl vienmēr vācu palīgi — tautas nodevēji, latviešu buržuaziskie nacionālisti.

Tam jādara gals. Mums noteikti jācīnās pret nacionālistiem un visāda veida ļaudīm, kas samierinās ar tiem.

Mums visiem labi zināms, ka Padomju Latvijā palikušas vācu fašistu noziegumu asiņainās pēdas. Desmitiem tūkstošiem Latvijas pilsoņu nogalināti un nomocīti gestapo moku kambaros un koncentrācijas nometnēs. Desmitiem tūkstošu aizdzīti vācu verdzībā. Daudzas mūsu pilsētas — Rēzekne, Daugavpils, Jelgava, Valmiera u. c. — pārvērstas drupu kaudzēs, daudzi ciemi noslaucīti no zemes virsas. Lauksaimniecībai nodarīti milzīgi zaudējumi. Daudzu ļaužu apziņa piemēslota, saindēta ar fašistisko ideoloģiju. Latvijā patlaban daudz tādu cilvēku, ko fašisms morālistiski sakropļojis.

Pie visa tā vainīgi nevien vācu iebrocēji, bet arī to palīgi — latviešu tautas nodevēji.

Vācu iebrucēji ir sensenie latviešu tautas ienaidnieki. Savu verdzināšanas politiku tie vienmēr centušies piekopt ar nodevēju un atkritēju palīdzību.

Vācu iebrucēji vienmēr bijuši nekaunīgi un necilvēciski, bet hitlerieši viltībā un nežēlībā pārspējuši visus savus priekštečus.

Tauta vienmēr ienīdusi tautas nodevējus. Šinī karā vācu iebrucēju palīgi nežēlībā un zemiskumā pārspējuši visu, ko līdz šim pazīst latviešu tautas vēsture.

Saukdami sevi par latviešu nacionālistiem, viņi sadarbojās ar vācu iebrucējiem un nodeva latviešu tautas nacionālās dzīvības intereses. Viņi palīdzēja vāciešiem apšaut vietējos padomju ļaudis, mūsu aktīvistus, viņi palīdzēja aizdzīt Padomju Latvijas pilsoņus vācu gūstā, viņi palīdzēja vācu iebrucējiem izlaupīt mūsu republiku. Un kad Sarkanā Armija iztrieca vācu laupītāju barus no mūsu zemes, atbrīvoja latviešu tautu no vācu verdzības, tie paslēpās aizmugurē un kā vācu armijas aģenti mēģina turpināt vācu spiegu un diversantu nekrietno darbu. Viņi tagad izplata dažādas provokatoriskas baumas un pasakas, viņi cenšas sakūdit latviešus pret krieviem, viņi spiego vācu labā un mēģina rīkot diversijas un visādi vājināt mūsu aizmuguri.

No kurienes radusies šī noziedznieku banda? Kas viņi ir, šie dankeri, bangerski un tiem līdzīgie „nacionālisti“, kas gribēja pārvērst latviešu tautu par vāciešu „kungu rases“ paklausīgu vergu.

Šī „nacionālistu“ suga nav šodien dzimusi, tā nav vienkārši vācu fašisma izdzimums, bet latviešu nacionālistiskās buržuazijas dzemdējums, kas divos gadu desmitos audzēta un audzināta na-

cionālās aprobežotības garā, nacionālās neiecietības garā, naidā pret lielo krievu tautu.

Šai dzimtenes nodevēju bandai nav nekā kopīga ar latvju tautu. Tā ir tieša vācu fašisma aģentūra.

Tā ir jauna tautas nodevēju suga, latviešu vācisko nacionālistu suga, ko izperinājusi Latvijas buržuazija savas varas divdesmit gados Latvijā.

1.

Latviešu buržuaziskie nacionālisti aizmirsuši savu radniecību un slēpj savus īstos saimniekus

Savas varas laikā latviešu nacionālistiskā buržuazija ar lielām pretenzijām izcēla sevi kā cīnītāju par nacionālajām interesēm. Buržuaziskās republikas nodibināšanu un Latvijas atdališanu no Krievijas tā liekulīgi izkliedza kā savu lielāko nopelni latvju tautas priekšā. Savas šaurās šķiras intereses tā pasludināja par visas tautas interesēm.

Latvju tautai nekad nav bijušas tieksmes noslēgties savā šaurajā nacionālajā čaulā, atsvešināties no kaimiņu tautām. Tā nekad nav nostājusies pret krievu tautu. No paaudzes paaudzē, dzīvodama brālīgi kaimiņos lielajai krievu tautai, saistīta ar to kopīgām ekonomiskām un radniecīgām kultūrālām interesēm, tā nekad nav stādījusi jautājumu par Latvijas atdališanu no Krievijas, vienmēr bijusi pret Ķīnas mūŗa celšanu starp abām tautām.

Pagātnē tādi izcili latvju tautas darbinieki kā Krišjānis Valdemārs, Kronvaldu Atis, Krišjānis Barons un citi, kas tiešām daudz gādāja par savu tautu, kam rūpēja tās liktenis, nekad nestādīja jautājumu par Latvijas atdališanu no Krievijas. Visa viņu darbība bija vērsta uz to, lai pasargātu

latviešu tautu no vācu iebrucēju plēsīgajām ķetnām un stiprinātu draudzību ar krievu tautu.

Jaunās latviešu buržuazijas ideologi, kas visai enerģiski aizstāvēja savas šķiras intereses XX gadsimtena sākumā, nevarēja ignorēt latviešu un krievu draudzības tradīcijas, kas bija izaugušas gadu simtos, un neuzdrošinājās izvirzīt prasību par Latvijas atdalīšanu no Krievijas.

Pirmos nedrošos soļus Latvijas atraušanai no Krievijas latviešu nacionālistiskā buržuazija sāka spert tikai pēc februāra revolūcijas Krievijā. 1917. g. jūlijā latviešu buržuaziskie nacionālisti, kas bija paguvuši organizēties, Vidzemes pagaidu Zemes komitejas sasauktajā konferencē pirmo reizi pieprasīja Latvijas nacionālo autonomiju. Bet arī tad viņi vēl neizvirzīja jautājumu par Latvijas atdalīšanu no Krievijas.

Kad tad latviešu nacionālistiskā buržuazija pirmo reizi spēra soli Latvijas atraušanai no Krievijas un vai tā spēra šo soli labprātīgi vai arī kādu svešu spēku iedvesmota un ietekmēta?

Kad 1917. gada oktobrī Krievijā sāka izplesties proletāriskās revolūcijas liesmas, Latvijas buržuaziju pārņēma bailes. Tā baidījās pazaudēt savas kundzības ekonomisko bazi — kapitālistisko privātīpašumu — un bija gatava mesties jebkura reakcionāra spēka apkampienos. Tieši šajā laikā latviešu nacionālistiskā buržuazija sāka pacelt „neatkarīgas“, „patstāvīgas“ Latvijas karogu. Tiesa, šā karoga materiāls nebija vietējais, latviešu, bet, kā vēlāk redzēsīm, tā bija importprece ar zīmi „Made in Germany“.

No otras puses, baidīdamās no bolševisma „baciļiem“, Eiropas imperiālistiskās valstis sāk drudzaini radīt Eiropas austrumos „sanitāro kor-

donu". Arī Latvija bija paredzēta kā viens no šā „kordona“ elementiem, kā tā sastāvdaļa.

Šie divi izšķirošie apstākļi noteic latviešu nacionālistiskās buržuazijas rīcību. 1917. g. beigās tā attīsta izcilu aktivitāti un, mīdama kājām savas tautas dzīvības intereses, dara visu, lai atrautu Latviju no revolūcionārās Krievijas.

1917. gada oktobrī latviešu nacionālistiskās buržuazijas politiskie veikalnieki Petrogradā nodibina pagaidu nacionālo komiteju ar pazīstamo nacionālistisko „šeftmani“, IV Valsts domes deputātu Goldmani priekšgalā. Komiteja attīsta plašu kontrrevolūcionāru pagrīdes darbību Latvijā, izlaiž uzsaukumus un deklarācijas nacionālistiski šovinistiskā garā, izvirza prasību pēc „patstāvīgas Latvijas“, nodibina sakarus ar vācu imperiālistiem.

Kad tad dzima „neatkarīgā Latvija“, par kuŗu rūpējās buržuaziskie nacionālisti kontrrevolūcionārajās sapulcēs Petrogradā?

Tās vecmāte bija Vācijas imperiālisms. „Neatkarīgās“, „patstāvīgās“ buržuaziskās Latvijas radītāji atbrauca Latvijas zemē Vācijas imperiālisma vezumā.

Vācijas laupītāju imperialismis, gribēdams pievākt sev Baltijas jūras piekrasti, mēģināja nospēlēt Latvijas „pašnoteikšanās“ komēdiju.

Šis komēdijas režisors un inscenētājs bija vācu sociālimperialists Augusts Vinigs.

Vācu imperiālisma pilnīgi atklātās iekarošanas tieksmes viņš izteicis savā grāmatā „Am Ausgang der deutschen Ostpolitik“ (Berlīnē, 1921. g.).

Šai grāmatā Vinigs rakstīja: „Vēstures progress prasa lielu saimniecisku apvienību radīšanu, tādēļ es domāju, ka jautājums par to, kam piederēs Krievijas nomales, jāizšķir ar varu. Bet patstāvī-

gas tās nedrīkst būt — tas ir pret pasaules vēstures progresu — un jo sevišķi nav pielaižams lozungs: patstāvību mazajām nācijām.“

Šis „vēstures progressa“ cīnītājs un „mazo nāciju patstāvības“ pretinieks 1917. gada septembrī devās uz Latviju kā Vācijas pilnvarotais. Toreiz Latvija bija vācu karaspēka okupēta. Balstīdamies uz Vācijas bruņotajiem spēkiem un ar okupācijas varas tiešu līdzdalību Vinigs uzmeistaroja no latviešu buržuaziskiem nacionālistiem pagaidu valdību, t. s. „Tautas Padomi“, ar reakcionārās budziskās „zemnieku savienības“ līderi Kārli Ulmani priekšgalā.

Šis Viniga gara ražojums 1918. gada 18. novembrī pasludināja Latvijas buržuaziskās republikas „neatkarību“.

„Neatkarīgās“ Latvijas valdība bij celta uz vācu durkļiem un dzīvoja uz vācu imperiālisma kukuļu rēķina. Līdz decembrim Ulmanis bija paguvis saņemt no Viniga 500.000 marku. Lūk, par kādu sumu imperiālistiskā Vācija gribēja nopirkt „neatkarīgo“ Latviju. Viniga spēles jēga pilnīgi skaidra. Raksturīgs vēl tāds fakts. 1918. gada 7. decembrī Vinigs noslēdza ar Ulmaņa valdību līgumu, uz kura pamata Latvijas valdība apņēmas organizēt Baltijas armiju, kā palīgu vācu okupācijas karaspēkam, kura ietilptu vācu karaspēka sastāvā.

Kad Sarkanā Armija, iztriekdama vāciešus no Latvijas, 1918. gada decembra beigās tuvojās Rīgai, un latviešu tauta arvien drošāk un noteiktāk cēlās cīņai pret vācu iebrucējiem un to rokas puišiem — Ulmaņa bandas — „neatkarīgās“ Latvijas valdība, kā ziņo tas pats Vinigs, „apsolīja dot Latvijas pavalstniecības tiesības visiem vācu kareivjiem, kas piedalīsies cīņā pret boļševikiem. Tika sastādīts attiecīgs līgums, kuru 29. decembrī pa-

rakstīja Latvijas ministri Ulmanis, Paegle, Zālītis un es.“ („Vorwärts“, Nr. 455, 1919. g. 6. sept.).

Notikumu tālākā attīstība ienesa dažus grozījumus un korektīvas ciešajos sakaros, kādi bija latviešu kontrrevolucionārajai buržuazijai un latviešu nacionālistiem ar vācu imperiālistiem, bet šo sakaru pamatpavediens nepārtrūka nekad.

Kā zināms, Vācija zaudēja pirmo pasaules karu. Nepazaudēdami sakarus un draudzību ar vācu fāterlandi, latviešu buržuaziskie nacionālisti, kas ar vācu durkļu palīdzību bija uzsēdušies latviešu tautai kaklā, tagad meklē sev jaunus aizgādņus un saimniekus. Viņi tos atrada. Viņi stājās Antantes kalpībā, kļuva par Eiropas reakcionārās buržuazijas ķēdes suņiem, pārvērsdami Latviju par tā „sanitārā kordona“ sastāvdaļu, kam bija jāsarga kapitālistiskā pasaule no „boļševisma bacīļiem“.

Tādā kārtā buržuaziskās Latvijas neatkarība, kā redzējam, bija vairāk kā apšaubāma. Par patstāvību te var runāt ne lielākā mērā, kā par suņa patstāvību, ko saimnieks tur pie ķēdes.

Pirmo reizi latviešu tauta ieguva patiesu valstisku patstāvību 1919. gadā, Padomju varas pastāvēšanas īsajā laikā Latvijā. Tad latviešu tauta patiešām pati lēma par savu likteni un vadīja savu valsti. Leņina-Staļina gudrā nacionālā politika nodrošināja latviešu tautai iespēju kļūt patiesi neatkarīgai no imperiālistiskās buržuazijas untumiem.

2.

„Neatkarīgās“ Latvijas valdītāju politika

„Neatkarīgās“ buržuaziskās Latvijas pastāvēšanas 20 gados mainījās daudzas valdības. Pie varas nāca dažādas buržuaziskās politiskās partijas.

bet tās visas reālizēja vienu pamatlīniju: nežēlīgi apspieda savas tautas tieksmes pēc brīvības un vērpa dažādas intrigas pret Krieviju, pret Padomju Savienību.

Jau latviešu plūtokratijas valdišanas sākumu iezīmēja asiņaini noziegumi. Savas saimniekošanas dažos pirmajos mēnešos „neatkarīgās” Latvijas buržuaziskā valdība noslepkavoja ap 3 tūkstoš strādnieku. Daudzi vēl labi atceras Latvijas buržuaziskās valdības asiņaino izrēķināšanos ar Valmieras skolniekiem. Uz t. s. „Tautas Padomes” pāvēli 1919. gadā, naktī no 21. uz 22. decembri, Valmierā lauku kara tiesa nežēlīgi izrēķinājās ar jauniešu grupu, ko apvainoja komunistiskā darbībā. Nošāva 11 cilvēkus, to skaitā 6 meitenes, starp tām 16 gadus veco Johannu Daņiļeviču. Bez tam 16 cilvēkiem piesprieda cietuma sodu uz dažādu laiku. Nopratināšanā apvainotos nežēlīgi sita, neatkarīgi no vecuma. Tā, nežēlīgi piekāva 14 gadus veco Vili Āboltiņu, 17 gadus veco Jāni Miķelsonu, 17 gadus veco Annu Vinteri, 16 gadus veco Mildu Helmani un citus.

1920. gada sākumā Latvijas cietumos smaka vairāk nekā 3000 brīvības cīnītāju.

1921. gadā Rīgā noslepkavoja latviešu tautai plaši pazīstamos komunistiskās partijas darbiniekus Jaunzemu-Šilfu un Arāju-Bērci.

Militāri fašistiskā „aizsargu” organizācija, ko Ulmanis radīja 1919. gadā, ar katru gadu vērsa plašumā savu negēlīgo darbību, masu mērogā praktizēja provokācijas, spiegošanas un slepkavības, terorizēja Latvijas darba ļaudis, slepkavoja latvju tautas labākos dēlus visā „neatkarīgās” Latvijas pastāvēšanas laikā.

Visas Latvijas buržuaziskās valdības piekopa sevišķi reakcionāru iekšējo politiku. Līdz 1933.

gada augustam Latvijā, lai izrēķinātos ar revolucionāro kustību, piemēroja likumus, ko bija izdevusi vēl cara valdība. Bet šie likumi Latvijas buržuazijai likās pārāk mīksti, pārāk liberāli. Tā izdeva jaunus, pati savus likumus, kuņos cietuma ieslodzījuma laiks politiskajiem darbiniekiem bija palielināts līdz 22 gadiem. Šie „neatkarīgās“, „patstāvīgās“ Latvijas jaunie likumi ievēda važas un oficiāli atļāva piekaut „nepaklausīgos“ ieslodzītos. Šai ziņā cietuma administrācijai bija dota neierobežota rīcības brīvība.

Ar cinisku bezkaunību visas buržuaziskās valdības pārkāpa pašu daudzkārt deklarēto demokrātiju. Kamēr daudzās demokratiskās valstīs, piemēram, Anglijā, Amerikas Savienotajās Valstīs, Francijā un citur, komunistiem bija iespējams darboties legāli, Latvijas kompartiju tūlīņ iedzina pagrīdē un nežēlīgi vajāja. Strādnieku arodorganizācijas sākumā visādi apspieda, bet vēlāk Ulmaņa fašistiskā valdība tās likvidēja. Strādnieku sapulces aizliedza, mierīgas masu demonstrācijas piekāva un apšāva policisti un aizsargi. Vārda brīvība bija tikai tiem, kas lamāja komunistus un apmeloja Padomju Savienību. Latvijas fašistiem kā dadzis acīs bija arī Saeimas strādnieku-zemnieku frakcija. Fašisti sāka pret to mežonīgu vajāšanu un apvainoja to komunistiskā propagandā. 1933. gada novembrī tie pieprasīja Saeimai, lai strādnieku-zemnieku frakciju izdod tiesai. Valdība iesniedza Saeimai attiecīgu priekšlikumu un tā 22. novembrī ar balsu vairākumu izdeva tiesai strādnieku-zemnieku frakcijas 6 deputātus. Politiskās pārvaldes aģenti ar varu turpat Saeimas namā arestēja un zvēriski piekāva deputātus. Politiskā pārvaldē deputātus mežonīgi mocīja. 1934. gadā fašistiskā tiesa piesprieda tiem ilggadīgu katorgu.

— Tāda izskatījās īstenībā Latvijas buržuaziskā demokrātija.

Visas Latvijas buržuaziskās valdības sludināja šovinismu, nacionālu aprobežotību, nacionālu noslēgtību un neiecietību, veicināja antisemītismu, sekmēja visāda veida fašistisku organizāciju atīstību.

Buržuaziskie nacionālisti dažreiz mēģina noliegt, ka tie izplatījuši antisemītisma ideoloģiju un praktiku. Bet fakti ir ietiepīga lieta un runā paši par sevi. Nevar taču, piemēram, noslēpt, ka Latvijas buržuaziskās žurnālistikas laukā darbojās zvērīnāts reakcionārs un grautiņu rīkotājs J. Dāvis. Viņš daudzus gadus no vietas pārpludināja Latvijas grāmatu tirgu un periodisko presi ar antisemītiskiem rakstiem un grāmatelēm. Vācu okupācijas laikā šim „darbiniekam“ bija gandrīz monopoltiesības visriebīgākās latviešu valodā rakstītās literatūras piegādē.

Bet šis „talants“ bija izaudzēts sen pirms vācu iebrukuma un to veicināja visas Latvijas buržuaziskās valdības. Šo grautiņu rīkotāju ne reizi neapsauca. Gluži otrādi, tam parādīja lielu cieņu, viņa rīcībā bija spiestuves, papīrs, izdevēji un nauda. Buržuaziskie nacionālisti atzina viņu par „sabiedrisku valsts darbinieku“. 1938. gadā Dāvis publicēja veselu darbu par sevi. Šis riebīgās grāmateles 744. lapas pusē viņš raksta: „Mums (t. i., Latvijā. A. P.) pavisam nebija antisemītiskas literatūras... Mūsu dzimtajā zemē latvjiem bija jālasa antisemītiskas grāmatas svešu tautu valodās. Mans nopelns ir tas, ka es savas tautas valodu esmu padarījis par līdzvērtīgu ar visām citām valodām.“

„Ikviena valsts cenšas iztikt ar savas zemes ražojumiem, bez importa. Bet, neražodami antisemītisku literatūru pašu zemē, mēs par tās importu

aizplūdinājām uz ārzemēm savu zeltu. Un ko gan citas tautas varēja padomāt par latvju tautu, kuņai pašai nebija savas antisemītiskās literatūras?“

„Nemot vērā apraudzītos apstākļus, es uzrakstīju diezgan plašu antisemītisku literatūru.“

Par šo grautiņu rīkotāja Dāvja melnsimtniecisko viduslaiku „filozofiju“ neviens no viņa līdzbiedriem buržuaziskajiem nacionālistiem pat nenosarka. Viņi visādi lielīja savu kolēģi. 1937. gadā Izglītības Ministrijas Mēnešraksts uzslavas rakstā atzīmēja grautiņu rīkotāja Dāvja 70. dzimšanas dienu.

Kā latvju sociāldemokrātiem, tā arī Ulmanim bija viena līnija, vienas galvenās rūpes: visiem līdzekļiem, visādiem paņēmieniem apspiest Latvijas darba ļaužu masu revolūcionārās tieksmes, stiprināt savas tautiskās plūtokratijas varu un verdziskā padevībā pildīt Eiropas imperiālistisko valstu reakcionāro slāņu sulaiņu lomu.

Latvijas buržuazisko valdību reakcionārā iekšējā politika un šo valdību vasaļa stāvoklis noteica to ārpolitisko orientāciju.

Kaut gan Padomju Krievijas valdība pirmā atzina de jure „neatkarīgo“ Latviju, tās valdītāji vienmēr piekopa naidīgu politiku pret savu lielo austrumu kaimiņu. Šeit minam tikai dažus vispār zināmus faktus.

1923. gadā Latvijas politiskā pārvalde arestēja pilnīgi nevainīgu Padomju pārstāvniecības darbinieku un vienu Ārlietu tautas komisāriāta līdzstrādnieku. 1925. gadā politiskās pārvaldes aģenti uzbruka padomju diplomātiskajiem kurjēriem Zilupes stacijā. 1925. gada 25. oktobrī Padomju sūtniecības telpās Rīgā ielauzās Latvijas studentu korporeļu banda, skaitā 15 cilvēki, kas mēģināja sarīkot huliganisku grautiņu. 1926. gada 5. ap-

rīli latviešu fašisti posmā Ikšķile-Salaspils izdarīja bruņotu uzbrukumu padomju diplomātiskajiem kurjēriem Netem un Machmanštālam, pie kam pirmo nogalināja, bet otru smagi ievainoja.

Reālizēdama naidīgu politiku pret Padomju Savienību, latviešu nacionālistiskā buržuazija centās uzcelt Ķīnas mūri starp latviešu un krievu tautām. 1932. g. gandrīz pilnīgi pārtrauca padomju literatūras ievēšanu Latvijā. Vēl vairāk — pat lielā krievu dzejnieka Puškina darbus Latvijas cenzūra bija ievedusi aizliegtās literatūras sarakstā.

Toties fašistiskā prese un literatūra Latvijā bija izplatīta visplašākā mērogā. Sevišķi neatlaidīgi izplatīja vācu fašistisko literatūru. Vācu fašisti izdeva Rīgā savu laikrakstu Rigasche Rundschau, kuŗu financēja vācu imperiālisti.

Latvijas plūtokratiem vienmēr bija stipri sakari ar Vāciju, sevišķi ar fašistisko. Vācu fašistiem Latvijā tie atļāva pilnīgu rīcības brīvību, vācieši te jutās kā mājās. Latvijas valsts darbinieki savukārt bieži brauca uz Vāciju, lai studētu fašistiskās gudrības un piesavinātos hitleriešu pieredzi.

Ar hitleriešu nākšanu pie varas Vācijā, plaši ieplūda Latvijā dažāda veida pabalsti šeit dzīvojošiem vāciešiem un vācu iestādēm. Pat buržuaziskais laikraksts Jaunākās Ziņas 1933. g. 19. decembrī rakstīja: „Ar šā gada pavasari ievērojami palielinājušies pabalsti vācu skolām, teātriem, biedrībām utt. Latvijā nav cilvēka, kuŗš nezinātu, ka tagad vācieši saņem naudu no Vācijas.“ Komivojažēru, ekskursantu un tūristu maskā vācu fašisti izdarīja biežus braucienus pa Latviju. Hitlerieši attīstīja arī plašu pagrīdes darbību. Latvijā gandrīz ik dienas notika nelegālas fašistu sapulces, kuŗās ļoti bieži uzstājās no Vācijas iebraukušie hitleriskās propagandas ministrijas ierēdņi. Gandrīz

katrā vietā hitlerieši centās ierīkot savas lizdas. Daudzās vietās Latvijā pilnīgi atklāti darbojās vācu fašistu šūniņas un hitleriskās jaunatnes organizācijas. Katrs vācu uzņēmums — fabrika, rūpnīca, veikals, teātris, — bija vācu fašisma pērķli Latvijā. Vācijas diplomātiskā pārstāvniecība bija spiegošanas centrs, kas iesēdināja savus spieģus un aģentus valsts aparātā un Latvijas armijā. Latvijas fašistu vadonis Ulmanis personīgi brauca uz Berlīni pie hitleriešiem pēc instrukcijām.

„Neatkarīgās“ Latvijas un fašistiskās Vācijas draudzība sevišķi nostiprinājās ar 1934. gadu. Dažas dienas pēc Ulmaņa fašistiskā apvērsuma uz Vāciju devās Latvijas žurnālistu delegācija. Uz Vācijas valdības uzaicinājumu 1934. g. 2. novembrī uz Berlīni devās Latvijas fašistiskās preses atbildīgie vadītāji — ārlietu un iekšlietu ministrijas preses nodaļu vadītāji, kā arī Latvijas telegrafa aģentūras direktors. Vācija savukārt sūtīja dažādas delegācijas uz Latviju. 1934. gada novembra vidū Rīgā ieradās Vācijas saimnieciskā delegācija, kas sastāvēja no ārlietu, finanču un zemkopības ministrijas pārstāvjiem.

1934. gada novembrī Latvijas armijas komandieris ģenerālis Berķis un armijas štāba priekšnieks Hartmanis apmeklēja Vācijas sūtni Rīgā.

Vācu fašisti nekautrēdamies uzpirka Latvijas valdības atsevišķas atbildīgas personas. Tā Ulmaņa labā roka Munters negaidot izrādījās par vācu akcionāru sabiedrības Staalwerk locekli, kuŗa atradās Vācijā. Par pakalpojumiem Vācijas valdībai Munters saņēma maksu no šīs akciju sabiedrības peļņas.

Munters nepalika parādā saviem Berlīnes saimniekiem. Viņš visiem spēkiem centās ievirzīt buržuaziskās Latvijas ārpolitiku Vācijas iespaida gult-

nē. Visai spilgti tas izpaudās 1938. gadā, kad vācu imperiālisms izraisīja otro imperiālistisko karu. Pēc pazīstamās Miņchenes vienošanās, kas atļāva Hitleram aprīt Sudetijas apgabalu, un kad katram kļuva skaidrs, ka ar to viņš neapmierināsies un tuvākajā laikā pasaule drebēs no kara satricinājumiem, Munters, būdams toreiz Latvijas ārlietu ministrs, iemidzināja sabiedrības domu un atklāti orientēja to uz bloku ar fašistisko Vāciju. Izteikdams visas Ulmaņa valdības pozīciju, viņš rakstā „Starptautiskais stāvoklis“, kas iespiests žurnālā „Sējējs“ 1938. gada novembrī, rakstīja: „Latvijas ārējai politikai 1938. gada notikumi nekādas jaunas problēmas neuzstāda...“ „Mūsu acu priekšā top jauna Eiropa...“ „Mēs esam gājuši līdz laikmetam ir kultūrā, ir saimniecībā un valsts organizācijā, un beidzot arī sociālās sistēmas uztverē. Mums arī ārpolitiski jāiekļaujas jaunā Eiropā.“ Kā redzams no šī citāta, Ulmaņa valdība ar sava vadošā ministra muti jau 1938. gadā pilnīgi atklāti deklarēja, ka tā gājusi un arī turpmāk ies vācu fašisma pavadā.

Visa latviešu buržuazisko nacionālistu politika visā tā sauktās „patstāvīgās“, „neatkarīgās“ Latvijas pastāvēšanas laikā bija vērsta uz to, lai fašizētu valsti un sagatavotu Latviju par placdarmu fašistiskās Vācijas militāram uzbrukumam PSRS. Tādā kārtā Latvijas buržuaziskie nacionālisti jau sen bija kļuvuši par Vācijas laupītāju imperiālisma aģentiem.

3.

Latvijas buržuaziskie nacionālisti vācu okupācijas laikā

Ar padomju varas nodibināšanos Latvijā, 1940. g. daļa buržuazisko nacionālistu ar dažādiem motī-

viem repatriējās uz Vāciju. Otra daļa paslēpās un ieņēma nogaidošu pozīciju. Kad 1941. gada jūnijā vācu iebrucēju bandas ielauzās Padomju Latvijā, visi buržuaziskie nacionālisti pacēla galvas un sāka atklāti aktīvi palīdzēt vācu okupantiem.

Jau pašā sākumā pēc Padomju Latvijas ieņemšanas hitlerieši nekautrīgi paziņoja, ka turpmāk Latvija vairs nav patstāvīga valsts, bet ir tikai province, Ostlandes apgabals. Bet latviešu tauta kopš gadsimtiem ienīst vācu iekarotājus, tāpēc hitlerieši 1941. gadā ieņemto Latviju gribēja pievienot fašistiskajai fāterlandei, maskēdamies ar izkārtņi par zināmu Latvijas „patstāvību“, gluži tāpat, kā to gribēja darīt 1918.—1919. gadā sociālimperiālists Vinīgs.

Lai atvieglotu savu laupītāju plānu realizāciju, hitleriskie iebrucēji radīja Latvijā tā saucamo latviešu „pašpārvaldi“. Starp latviešiem neatradās nevienas kaut cik redzamas personas. neviena godīga cilvēka, kurš dotu savu piekrišanu būt par šīs vācu iestādes locekli.

Savā vezumā vācieši atveda līdz 1940. gadā repatriējušos ģenerāli Dankeri, profesoru Primani un nedaudzus citus dzimtenes nodevējus. Šādus tādus atkritumus, kā ģenerāli Bangerski, tie atrada Latvijā. No šādiem un tiem līdzīgiem ļaudīm, kas piederēja buržuazisko nacionālistu sugai vācieši sastādīja tā saucamo „pašpārvaldi“.

Šie latviešu tautas atkritumi, no kuriem vācieši izbrūvēja savu vietējo ierēdnieciski-pārvaldniecisko un pa daļai arī policējisko aparātu, visi līdz pēdējam bija caurgājuši nacionālista Ulmaņa fašistisko skolu.

Kas viņi ir — šie dankeri un bangerski?

Ģenerālis Dankers ir vecs Vācijas aģents. Vēl pirmā imperiālistiskā kara laikā, būdams krievu

armijā, viņš padodas gūstā vāciešiem un nodibina ar tiem visciešākos sakarus. 1918. gadā viņš kopā ar vāciešiem un pats kā vācietis dodas uz Somiju, kur pilda somu revolūcijas žņaudzēja nelietīgo lomu. Atgriezies Latvijā, Dankers atkal kļūst par latvieti un ieņem dažādus posteņus Latvijas armijā. Šeit viņš ne vienu vien reizi mežonīgi izrēķinās ar revolūcionāri noskaņotiem kareivjiem.

Viņš bija arī Latvijas fašistisko organizāciju aktīvs dalībnieks. Par sevišķiem nopelniem cīņā pret bolševikiem, pret Padomju Krieviju Ulmaņa valdība devīgi apdāvināja Dankeru ar Latvijas ordeņiem. Pēc Padomju varas nodibināšanās Latvijā Dankers „atcerējās”, ka viņš ir vācietis, atteicās no Latvijas pavalstniecības un repatriējās uz Vāciju.

Šo savu ilggadīgo aģentu, Ulmaņa skolnieku un draugu, vācu iebrucēji iecēla par Latvijas „pašpārvaldes” pirmo ģenerāldirektoru.

Ģenerālim Bangerskim ir liels nodevēja stāžs. 1918. gadā viņš no Sarkanās Armijas rindām nodevīgi pārbēga uz baltgvarda Kolčaka armiju, kur Kolčaka divīzijas komandiera amatā cīnījās pret Sarkanā Armiju un nežēlīgi izrēķinājās ar revolūcionāri noskaņotiem Sibīrijas zemniekiem. Pēc tam, kad Sarkanā Armija satrieca Kolčaku, Sibīrijas zemnieku kārējs Bangerskis 1921. gadā atgriezās Latvijā. Te viņš atrod siltu uzņemšanu un Latvijas plūtokratijas aizgādību. Viņam uzdod komandēt Latvijas armijas divīziju un divas reizes piešķir ministra portfeli (no 1924. līdz 1925. gadam Celmiņa valdībā un no 1926. līdz 1928. gadam Skujenieka valdībā).

Pēc tam viņš uzstājās operetes ģenerāļa lomās miljonāres Benjamiņas buduārā.

Par cīņu pret Padomju Krieviju apbalvots ar daudziem Latvijas ordeņiem. Padomju varas laikā

1941. gadā Bangerskis ierīkojās kā „kluss“ ķieģeļrūpniecības darbinieks.

Šim izvirtulim, melnsimtniekam un nodevējam vācu okupanti pēc Padomju Latvijas sagrābšanas uzdeva mobilizēt latviešus vācu armijai.

Labāki neizskatās par rangu zemākie dažādi „direktori“ un „priekšnieki“, ko hitlerieši tuvināja sev un izmantoja kā okupācijas režīma aģentus.

Piemēram, par Dankera pirmo palīgu un Latvijas policijas galveno direktoru vācieši iecēla Pēteri Pommeru, vecu ulmanieti, kuŗš 1918. g. Maskavā bija pulkveža Brieža kontrrevolucionārās sazvērnieku organizācijas loceklis, bet buržuaziskā Latvijā bija policijas sevišķu uzdevumu inspektors, pēc tam Bauskas apriņķa priekšnieks un Cēsu aizsargu pulka komandiera palīgs, Ulmaņa divreiz apbalvots ar Latvijas ordeņiem. Par vecāko referentu pie Dankera vācieši iecēla trakgalvi Arvīdu Oši — bijušo aizsargu štāba administratīvās daļas priekšnieku.

Par „izglītības un kultūras“ ģenerāldirektoru vācieši iecēla prof. M. Prīmani, kuŗš 1940. gadā, tāpat kā Dankers, atteicās no Latvijas pavalstniecības un repatriējās uz Vāciju. Viņa reakcionārie uzskati un tuvie sakari ar Ulmani Latvijā pietiekami pazīstami un bija labākā atestācija, lai vācu iebrucēji saņemtu to atplestām rokām, dotu tam ienesīgu vietu un izmantotu kā Latvijas jaunatnes maitātāju un latviešu kultūras žņaudzēju.

Tieslietās okupācijas laikā saimniekoja Teodors Zvejnieks — Ulmaņa tiesu palātas bijušais civildepartamenta priekšsēdētājs.

Par apriņķu pilsētu un pagastu vecākiem vācieši iecēla vienīgi ilggadīgos Ulmaņa ierēdņus, sevišķi no aizsargu vidus. Piemēram, tas pats Jēkabs Dze-

nis, kurš pie Ulmaņa bija Ventspils pilsētas vecākais, izpildīja šo amatu arī pie vāciešiem.

Kristaps Fricka ar tādu pašu centību un uzticību kalpoja hitleriešiem Jelgavas pilsētas vecākā amatā, kā viņš to darīja arī pie Ulmaņa režīma. Rīgas Jūrmalas pilsētu vecākais Aleksandrs Jansons, Siguldas pilsētas vecākais Pēteris Mazītis, Abrenes pilsētas vecākais Ernests Ozols un citi vecākie ar vienādu uzcītību pildīja savu amatu kā pie Ulmaņa, tā arī vācu okupācijas laikā.

Neliela latvju tautas ienīstā laužu saujiņa, ar Dankeru un Bangerski priekšgalā, ko vācieši bija iecēlušī dažādu „direktoru“ amatos, ar visu dedzību kalpoja hitleriešiem, nododami un pārdodami latvju tautu. No latviešu buržuaziskiem nacionālistiem šī banda pārvērtās par latviešu vāciskiem nacionālistiem, kas atklāti pārgāja hitleriskās Vācijas dienestā.

Ja Ulmaņa varas laikā latviešu buržuaziskie nacionālisti ievēroja kaut cik kādu elementāru pieklājību, turējās kaut kādas „likumības“ robežās, tad vācu okupācijas laikā tie atklāja sevi pilnīgi, nekautrīgi apsmēja un pazemoja latviešu tautu un atklāti pildīja latvju tautas žņaudzēju un benžu lomu.

Kad vācu iebrucēji pārkrustīja Latviju par Ostlandes apgabalu, kad hitlerieši, nīrgādamies par mūsu tautas nacionālajām jūtām, rāva nost no Rīgas un citu pilsētu ielu stūpiem latviešiem svētos Lāčplēša, Viestura, Raiņa un citus vārdus un pārdēvēja mūsu pilsētu ielas fašistu oberbandītu vārdos, — latviešu vāciskie nacionālisti aplaudēja un slavēja vācu kultūru.

Kad vācu iebrucēji pilnā kaklā bazūnēja par vācu rases pārākumu, latviešu vāciskie nacionā-

listi tos pilnīgi atbalstīja un izdabādami sprediķoja latviešu draudzību ar vāciešiem.

Kad hitlerieši dibināja Latvijā savu „jauno“ kārtību, kad viņi ievada miesas sodus dzelzceļniekiem, bada normas latviešu apgādē ar pārtiku, bet vāciešus apgādāja bez kādiem ierobežojumiem kā ar pārtikas produktiem, tā ar rūpniecības precēm, kad Rīgas labākie restorāni bija pieejami tikai vāciešiem, bet latviešiem tur ieiet bija aizliegts, kad visus galvenos rūpniecības un tirdzniecības uzņēmumus nodeva vāciešu rokās, kad latviešu zemniekus žņaudza ar nesamērīgi augstām nodevām, kad latviešu jaunatnei bija laupīta iespēja iestāties augstākās mācības iestādēs, jo visi, kas beidza vidusskolu, bija jāsūta uz Vācijas spaidu darbos, kad fašistu orgāns „Schwarze Korps“ sāka izstrādāt austrumapgabala kolonizācijas plānus, kad skolu, teātru, konservatoriju un citu kultūras iestāžu telpas vācieši nekautrīgi aizņēma kazarmām — tad latviešu vāciskie nacionālisti sauca: „lai dzīvo jaunā kārtība“ un ar savām netīrajām rokām palīdzēja hitleriešiem radīt šo „jauno“ vācisko kārtību Latvijā.

Latviešu vācisko nacionālistu štābs — Latvijas „pašpārvalde“ — piespiedu kārtā mobilizēja latviešus tā saucamajam brīvprātīgajam SS leģionam, aizdzina simtiem tūkstošiem Padomju Latvijas pilsoņu vācu verdzībā.

Vācu okupācijas laikā atjaunotā militāri fašistiskā aizsargu organizācija — šis latviešu buržuaziskā nacionālisma dzemdējums, — kopā ar gestapošiešiem iznīcināja latviešu tautu, pildīja hitlerisko benžu lomu.

Nav Latvijā tāda stūrīša, nav neviena pagasta, kur aizsargi kopā ar vācu fašistiem nebūtu pastrādājuši briesmīgus noziegumus. Viņi spiegoja, me-

dīja padomju partizānus, nogalināja sagūstītos sarkanarmiešus, bija koncentrācijas nometņu uzraugi un spiegi. Lūk, daži piemēri:

Bijušais Ulmaņa izmeklēšanas tiesnesis Hermanis Tīdemanis, ko vācieši bija iecēlušī par vācu SD, Latvijas „drošības policijas“ priekšnieku, salasīja no aizsargiem un citām fašistu organizācijām 350 cilvēku grupu. Tīdemaņa un izmeklēšanas tiesnešu Vītola, Laipnieka (bij. skolotājs un sportists), Gruntmaņa (bij. Armijas sporta kluba sportists), A. Plensnera (Latvijas armijas pulkvedis), A. Roziša, Indzera, Pētersona, Gaiļa un citu vadībā tie mocīja un spīdzināja apcietinātos Rīgas centrālcietumā, moku namā Valdemāra ielā 19, Salaspils koncentrācijas nometnē un citās vietās. Viņi masveidīgi iznīcināja padomju pilsoņus un sagūstītos sarkanarmiešus.

Bijušais Latvijas armijas virsnieks Veiss, pēc vāciešu ienākšanas Rīgā, no latviešu fašistiskajiem elementiem nodibināja „nāves bataljonus“. Šie bataljoni, ko vadīja nodevēji „nacionālisti“ Cukurs, Arājs un Rikards, pēc vāciešu norādījumiem arestēja, spīdzināja un iznīcināja vāciešiem politiski neuzticamas personas: arodbiedrību un MOPRa biedrus, arodbiedrību komiteju locekļus, stachanoviešus un triecienniekus. Pēc mūsu rīcībā esošām ziņām, tikai Rīgā šie slepkavas iznīcināja vairāk nekā 85.000 cilvēku, — latviešus, krievus, poļus. Viņi kopā ar vāciešiem iznīcināja ebrēju iedzīvotājus. Šī nodevēju un slepkavu banda neapmierinājās ar slepkavošanu tikai Latvijā. Lai vēl vairāk uzdienētos vāciešu priekšā un palaupītu, tā brauca uz Baltkrieviju un tur nodedzināja desmitiem baltkrievu sādžu kopā ar sievietēm un bērniem.

Kopā ar vācu fašistiem latviešu „nacionālists“ Riekstiņš, būdams Ludzas policijas priekšnieka

amatā, iznīcināja mierīgos iedzīvotājus. Ar Riekstiņa līdzdalību iznīcināti vairāk nekā 3000 Ludzas apriņķa pilsoņu.

Kārsavā ar šā paša nodevēja Riekstiņa, J. Puķīša (Kārsavas pilsētas komandants), Graves (kriminālpolīcijas priekšnieks), Dūdara (Kārsavas policijas priekšnieks) un tā palīga Zelliša tiešu līdzdalību iznīcināti vairāk nekā 600 mierīgu iedzīvotāju. Nogalināto īpašumu piesavinājās slepkavas, bet daļu atdeva latviešu vācisko nacionālistu nodibinātai Tautas palīdzības organizācijai.

Ar aizsargu aktīvu līdzdalību, ar Ilūkstes apriņķa komandantu nodevēju Baltmani priekšgalā nošāva 1760 mierīgos Ilūkstes apriņķa pilsoņus.

Līdztekus masu slepkavībām, latviešu vāciskie nacionālisti kūdīja latviešus pret krieviem, baltkrievus un poļus pret latviešiem, tie apmeloja Sarkanā Armiju un padomju varu, piedzējodami tai paši savus noziegumus. Viņi gribēja ieaudzināt latvju tautā verdzisko padevības garu vācu iebrucējiem. Viņi domāja, ka tiem izdosies pavērst latviešu tautu pret Padomju Krieviju.

Ar visu savu nodevīgo darbību latviešu vāciskie nacionālisti izpelnījās latvju tautas nicināšanu un kvēlu naidu.

Neraugoties uz to, viņi turpina savu negēlīgo darbu kā vāciešu slepenie aģenti Sarkanās Armijas aizmugurē.

Mūsu propagandistu, katra godīga pilsoņa uzdevums ir atmaskot latviešu vāciskos nacionālistus, celt gaismā to darbus un cīnīties pret tiem kā pret latvju tautas niknākiem ienaidniekiem.

Latvju tautas mūžsenie ienaidnieki un draugi

Daudzos gadu simteņos nepārtrauktā niknā cīņā pret vāciešiem latvieši cīnījās par savu nacionālo pastāvēšanu. Vēsture nezina nevienu tādu gadījumu, kad latviešu tautā uzstātos vāciešu pusē. Vairāk nekā 450 tūkstošu pierakstītās latvju tautas dainās atrodamas daudz sirsnīgas rindas, kas veltītas krieviem, lietuviešiem, igauņiem. Bet šajā bagātīgajā tautas gara mantu krātuvē nav atrodams neviens labs vārds par vāciešiem. Un tā nav nejaušība.

Katrs mūsu skolnieks zina, ka jau sirmā senatnē vācieši ieradās Baltijā ne kā draugi, bet kā iekaroņi un apspiedēji. Ar vāciešu ierašanos Latvijā sākās visdrūmākais posms latviešu tautas vēsturē. Vācu iebrucēji pastrādāja mežonīgas laupīšanas un briesmīgas zvēribas visā savā valdīšanas laikā Latvijā.

Mūsu tautu neizbēgami būtu piemeklējis tāds pats liktenis kā seno lietuvju prūšu cilti, kuŗu vācu iebrucēji iznīcināja pilnīgi. Mūsu tautai par laimi, vāciešu Drang nach Osten savā laikā apturēja lielā krievu tauta.

Krievi ne vienu vien reizi kāvuši vāciešus. Aleksandrs Ņevskis 1240. g. sakāva vāciešu un zviedru apvienotos spēkus pie Ņevas upes. 1242. g. 5. aprīlī viņš pilnīgi sakāva vācu bruņiniekus uz Peipusa ezera ledus. 1558. gadā Jānis Bargais galīgi sakāva vācu Livonijas ordeņa spēkus Baltijā. Šīs vēsturiskās kaujas izšķīra latviešu tautas likteni. Krievu karavīru uzvara pār iekaroņiem deva iespēju latviešu tautai atvilkt elpu: tā glāba latviešu tautu no iznīcināšanas, ko tai gatavoja vācu iebru-

cēji. To latvieši labi zina. Un tas uz mūžiem tuvināja latviešus krieviem.

Latviešu tautas visas labākās progresīvās un revolūcionārās tradīcijas saista to ar krievu tautu. Pietiek atcerēties 1905. gada revolūciju, kad krievu tauta pacēla cīņas karogu pret reakcionāro cara režīmu. Latvieši toreiz nebija brīvības cīnītāju pēdējās rindās. Latvijas darba ļaužu masas gāja kopsolī ar krievu strādniekiem un zemniekiem.

Latvju tauta vairākkārt meklējusi glābiņu un atradusi palīdzību pie krievu tautas. Tā bija senajos laikos, tā bija tagadējā laikā. Atcerēsimies pirmā pasaules kara notikumus. Kad Vilhelma II divīzijas savā iekarošanas gājienā sāka virzīties uz austrumiem, vairāk nekā 500 tūkstošu latviešu, bēgdami no vācu iekaroņiem, devās uz Krieviju. Toreiz gandrīz ceturtdaļa visas latviešu tautas atrada patvērumu pie krieviem.

Kad jaunā Padomju Krievija cīnījās par savu pastāvēšanu pilsoņu kara kaujas laukos un sasprindzinātā kara pret ārzemju interventiem, tūkstošiem labāko latvju tautas dēlu, apvienoti latviešu strēlnieku divīzijā, cīnījās Sarkanās Armijas rindās.

Jāatzīmē vēl viens ārkārtīgi svarīgs vēstures fakts. 1940. gadā Sarkanā Armija vienīgi un tikai Padomju Savienības drošības aizsardzības nolūkos un ar toreizējās Ulmaņa valdības piekrišanu ienāca Latvijā. Tā neiejaucās buržuaziskās Latvijas valsts iekšējās lietās. Nav neviena fakta, nevienas liecības, kas vēstītu par to, ka Sarkanā Armija būtu pārkāpusi Latvijas suverēnitāti. Bet Sarkanās Armijas klātbūtne Latvijā izraisīja Latvijas darba ļaužu revolūcionāros spēkus. 1940. gada jūlijā latvju tauta izveda revolūciju, nogāza plūtokratijas varu un nodibināja padomju varu. Ja tas nebūtu noticis, tad katram politiski domājošam cil-

vēkam skaidrs, ka Ulmaņa Latvija tagadējā karā pildītu fašistiskās Vācijas vasaļa lomu. Ja Latvija nenokļūva fašistiskās Vācijas sulaiņa stāvoklī, ja tā izglābās no šā negoda, tad par to mums vienmēr jāpateicas Sarkanajai Armijai un krievu tautai.

Lielā Tēvijas kara laikā Sarkanā Armija atbrīvoja mūsu dzimto latviešu zemi no vācu iebrucējiem. Atkal lielā krievu tauta sniedza latviešiem brālīgu palīdzības roku. Ja nebūtu lielās krievu tautas palīdzības, mūsu dzimtenē vēl šodien saimniekotu vācu fašisti.

Gadu simteņos veidojusies latviešu tautas cieņa, sirsnība un draudzība ar krieviem.

Draudzība, kas mūs saista ar lielo krievu tautu, ir nesagraujama.

Buržuaziskajiem nacionālistiem, Ulmaņa formācijas fašistiem, latviešu vāciskajiem nacionālistiem, kas vācu okupācijas laikā liekuļoja, runāja par „savu tautu“, par „savu dzimteni“, dziedāja „dievs, svētī Latviju“, — bet darbos atklāti kalpoja hitleriešiem, pildīja gestapo provokātoru, spiegu un benžu lomu, — nekad neizdosies satricināt latviešu un krievu tautas draudzību. Strādnieki, darba zemniecība un progresīvā latviešu inteliģence ar riebumu un naidu novērsīsies no latviešu vāciskajiem nacionālistiem, šiem latvju tautas nodevējiem un nīknākajiem ienaidniekiem, un nekad tiem nepiedos, ja mēs patiesīgi izstāstīsim par viņu asinsdarbiem, parādīsim viņu īsto seju.

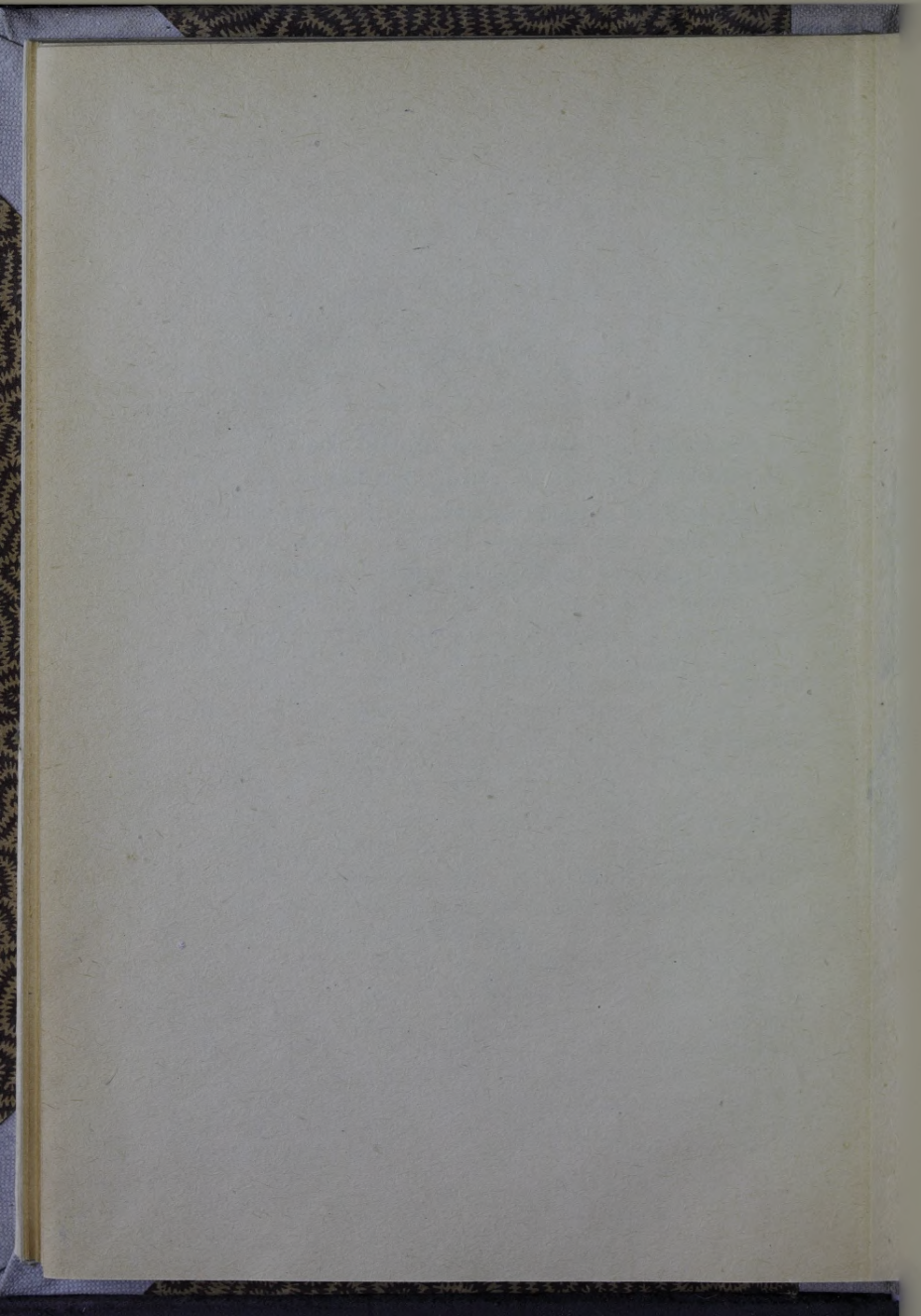
Ja mēs būsim modri un savā masu izskaidrošanas darbā, ik dienas atmaskosim latviešu vāciskos nacionālistus, noteikti cīnīsimies pret tiem un necietīsim nekādu samierināšanos ar buržuazisko nacionālismu, — tad mēs sekmīgi tiksīm galā ar svarīgo uzdevumu — likvidēt vācu okupācijas sekas ideoloģijas laukā.

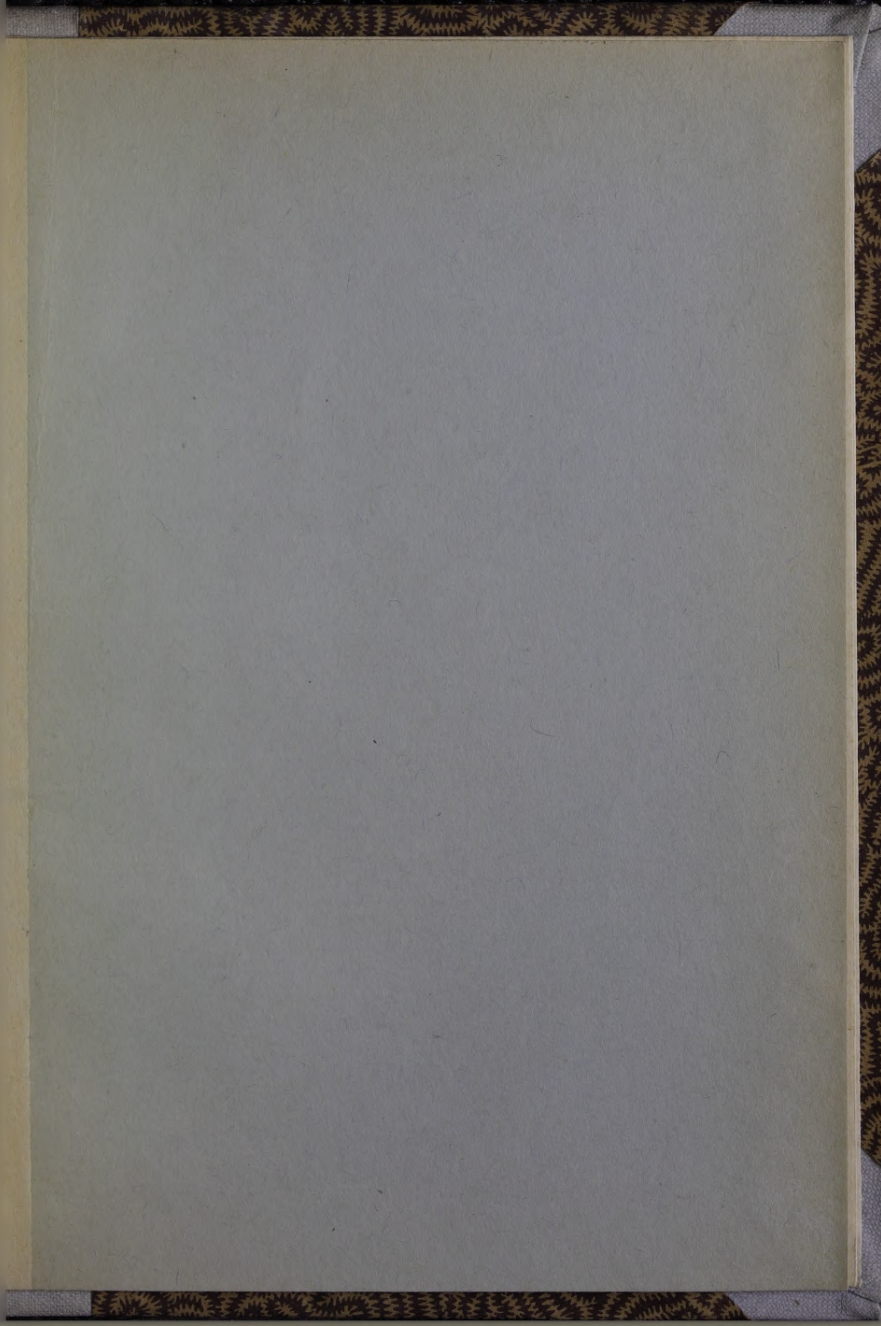
Rīgā, 1944. g. 26. dec.

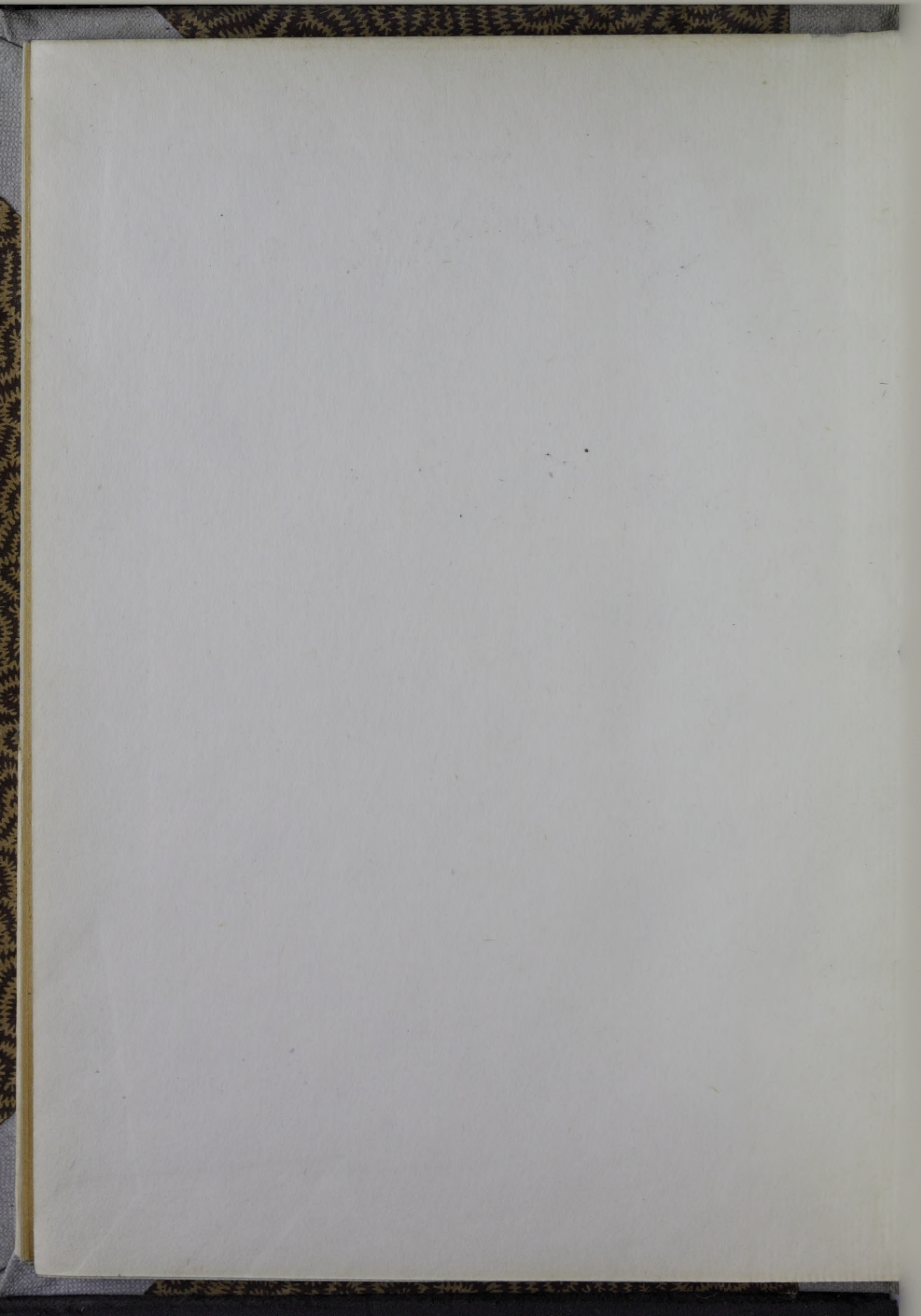
SATURS

	Lpp.
<i>J. Kalnbērziņš.</i> Atdzimšanas un uzplaukuma ceļš	3
<i>J. Kalnbērziņš.</i> Noteikti un ātri izpildīt likumu par zemi	13
<i>Vilis Lācis.</i> Vācu okupantu un viņu rokas puišu saimniekošanas sekas Padomju Latvijā	21
<i>Vilis Lācis.</i> Krievu un latviešu tautas vēsturiskā draudzība	41
<i>Arvīds Pelše.</i> Latviešu vāciskie nacionālisti — latvju tautas nīknākie ienaidnieki	55

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0309054958